עולם קטן

גליון 314 | עקב |
י"ט במנחם־אב ה'תשע"א

עולם קטן השבועון הדתי לצעירים
ok@olam-katan.co.il
ת.ד. 7593 ירושלים 91074 טלפקס 077-6621680
הפצה: מקור ראשון 052-6070999 |
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות |
© זכויות היוצרים והקניין הרוחני שמור לעולם קטן
לפרסומות: איתן 054-6799933
olam@spotnik.co.il גרופ 72525
לקבלת העלון בדוא"ל ביום חמישי!
olamkatan@gmail.com

הפגנת ה־600 אלף

ע"פ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בחודש יולי האחרון נשבר שיא העומס בשדה התעופה בן־גוריון: כ־600 אלף ישראלים הצביעו ברגליים ו...יצאו לחופשה בחו"ל.

תודה לרב מישאל כהן מישיבת 'אורות אביב'

עמ' 6, 7, 13, 14, 15

בס"ד

לקראת ג' באלול

עלייה מיוחדת והמונית להר הזיתים לקבר הראי"ה קוק זצ"ל. את העלייה מארגנים ביחד סיעות הבית היהודי והאיחוד הלאומי. בעלייה ישתתפו כל גוני הישיבות והמכינות בציבור הדתי־לאומי.

ואולי תהיה זו הזדמנות לקבל את ברכת הרב שימשיכו כולם בפועלם ובמרצם, כל אחד לפי אופיו ונטיית לבו, מתוך כבוד הדדי וגם אחדות במקומות שצריך. שימשיכו כולם להידבק באהבתו העצומה לארץ ישראל, לתורת ישראל ולכלל ישראל – בלי לוותר ולהרפות מאף אחד מהשלושה.

פרטים בעמוד 14

הגליון מוקדש לזכרו של
סא"ל עמנואל יהודה מורנו הי"ד
שנפל במלחמת לבנון השניה
אזכרתו תתקיים ביום ה' כ"ה אב בשעה 17:15 בהר הרצל

WWW.EMUNA.AC.IL

בס"ד

אל תהיי ממוצעת

מעוניינת ללמוד מנהל עסקים, חינוך, ע. סוציאלית, סיעוד, משפטים, גיל הרך, חינוך מיוחד וחסר לך ממוצע הציונים הנדרש?

במכינה הקדם אקדמית מכינים אותך לתואר

- השלמת בגרויות
- קורס פסיכומטרי בעלות מסובסדת
- מעונות

המכינה לאקדמיה מכללת אמונה

מלגות שכ"ל ומלגות קיום לזכאיות

02-6731465

רח' דרך בית לחם 104 ירושלים חפשו אותנו: מכינה קד"א מכללת אמונה

התורניים
תלמודי התורה הם כבר מזמן תופעה דתית־לאומית
סמוך 6

והשירים הגדולים
ראיון מיוחד עם יורם טהרלב
סמוך 10

חיים ולדומירסקי
מסתבך עם החוק הבינלאומי
סמוך 13

אנחנו הצטרפנו **למחאה של הקורא דויד** בליל שבת בעשר - גם אתם מוזמנים
רשות הדיבור

פרסום ראשון ובלעדי
פרק מתוך הספר 'מבקשי פניך'
שיחות בין הרב סבתו לרב ליכטנשטיין שיצא לחנויות בעוד שבועיים
סמוך 13

החברתיים
סיכום שבועות ההתנדבות של הקיץ
סמוך 8

נשים 1:
האם לימוד גמרא מתאים לאישה
השו"ת הסלולרי מהשבוע שעבר מעורר דיון
סמוך 5

נשים 2:
העובדות מאחורי שילוב נשים
במערך הלוחם בצה"ל
סמוך 3

מדריך קיץ
אוספי בולים - יש דבר כזה
ושני טיולים
אחד לכם ואחד עם המשפחה
סמוך 14-15

קצת שקט מאתנו
בשבוע הבא חופשת הקיץ המסורתית של עולם קטן.
נחזור בע"ה בשבת פרשת שופטים

תוכנית
עוז ואמונה
נוקדים
בוגר צבא, מכינה או ישיבת הסדר!
הצטרף לחבורת הלומדים במכינת "מגן שאול".
בהנחיית מיטב הרבנים, בתנאים מעולים ובאווירה ייחודית.
אפשרות לשילוב לימודים במכון לב או לימודי חינוך לתואר BEd
מלגת לימודים מלאה | לרווקים תנאי פנימייה | לנשואים מלגת קיום אפשרות למגורים | 7 דקות נסיעה מירושלים
לפרטים 052-5208552

תואר ולימוד תורה שמתאימים לעולם שלך
בית מדרש ומדרשה עם לימודים לתואר ראשון

להיות יהודי
בית מדרש לגברים בראשות הרב אביחי קצין ומדרשה לנשים בניהול הרבנית ד"ר לאה ויזל, ללימוד תורה מעמיק וחווייתי
מלגות והטבות ללומדים!

להיות ייעודי
לימודים אקדמיים לתואר ראשון B.A. בחשבונאות* או לתואר ראשון LL.B. במשפטים, כולל התמחות פרקטית נרחבת בהנחיית בכירי אנשי המקצוע בארץ

להיות ייחודי
עשיה משפיעה וערכית עם מגוון אוכלוסיות בארגונים חברתיים מובילים תמורת מלגות שכר לימוד בלעדיות

תואר שני במשפט עברי M.A.*
לפרטים חייגו: 5909* | www.mishpat.ac.il | חפשו אותנו ב-
שערי משפט
הוד השרון
* המועצה להשכלה גבוהה אישרה את פתיחת התכנית, הענקת התואר מותנית באישורה.

מה לעשו"ת?!

בילוי פשוט

מוריה מרגליות, רכזת חברתית לשעבר

שאלה: שמי תמר ואני בת 16 מירושלים. כמו כולם החופש הוא הזמן האהוב עליי, בעיקר בגלל ההזדמנות להיות יחד עם החבר'ה, לבלות וליהנות. הבילויים העיקרים שלנו הם לרדת לעיר לשבת בוופל־בר, בבורגרס־בר ובשניצי, לצאת לבאולינג, לשבת על גלידה באלדו, לצאת לקניון. בזמן האחרון שמנו לב שאחת הבנות הפסיקה לצאת אתנו, ותהינו למה. נזכרנו שאותה בת באמת תמיד יושבת אתנו ולא קונה דבר. כשיוצאים למקומות היא קצת בצד, מה שלא אופייני לה כי היא מרכזית מאוד בחבר'ה. אני משערת שמשהו מפריע לה באופן שאנחנו מבלות שגורם לה להפסיק להגיע. מה לעשות?

תשובה: החופש הוא באמת זמן נפלא לבלות וליהנות עם חברות. ותשומת הלב שלך ושל חברותייך לאותה בת שהפסיקה לצאת אתכן ראויה להערכה עצומה.

ייתכן שאותה בת מרגישה לא שייכת לחבורה בגלל שאינה מרגישה שייכת לאווירה של צורת הבילוי, כמו שהצעת, או שאולי אינה יכולה להרשות לעצמה להוציא כסף ביציאות למקומות הבילוי.

דבר ראשון אני מציעה לפנות אליה ולנסות להבין מה בדיוק הסיבה. ליצור שיח פתוח, כן ואמתי. יכול להיות שצריך לעשות את זה בפורום מצומצם וייתכן שאפילו בארבע עיניים כדי שהיא תרגיש נוח לדבר.

מבלי לדעת מה הסיבה שמפריעה לחברה שלך, אני ברשותך רוצה להגיד כמה מילים על אופן הבילויים שלך ושל חברותייך. צריך לדעת שהוצאות הקיץ ובכלל הוצאות המחיה שלנו גבוהות מאוד ורבות, ולא לכל אחד יש יכולת לקנות כל יום פיצה או גלידה. אבל גם אם אנחנו חלק מחברה שלכולם יש די כסף לסוג הבילויים הזה, אני חושבת שעלינו לשאול את עצמנו בכנות האם הדבר נכון כשלעצמו. מעבר לשיקול הכלכלי כולנו צריכים להסכים שחשוב שנרגיל את עצמנו לחיים של צניעות, שנבנה סטנדרטים חברתיים פשוטים, ומתוך כך יהיה מקום רחב יותר לעוד ועוד גוונים של חברים להיות חלק מאתנו. אין כוונתי חלילה לומר שצריך לוותר על ההנאות הללו, גם אני יוצאת עם חברות לאכול ולבלות כך, ואכן מי שה' בירך אותו ביכולת מותר ונכון שישמח גם בבילויים כמו ללכת לגלידה או פיצה ואפילו באולינג מדי פעם. אבל אני חושבת שחברה שצורת הבילוי שלה היא בעיקר כזו, מפספסת לא מעט דברים חשובים שחברה, ובפרט נוער, צריכים ללמוד להתמלא מהם.

ייתכן שצריך ליצור אווירה חדשה ולחפש מקומות בילוי חדשים שייצרו אווירה כיפית, מהנה, שאיננה עולה כסף רב, ושיודעת לשמוח וליהנות מהקִרבה שלנו כחברים, ממפגש אמיתי אחד עם השני גם ללא גירויים חיצוניים. אולי לחזור לבילויים של פעם – קומזיצים, לשיר ביחד, לטייל, לעשות פויקה, ועוד... רוצות גלידה? נסו פעם לקנות מכל גלידה משפחתי, למצוא פינה באיזו מדשאה, ולאכול ביחד מתוך המכל – זה גם זול הרבה יותר (לא יותר מ־30 שקלים לגלידה איכותית לכולכן ביחד), גם מחנך אותנו לצניעות, ואין לי ספק שאפילו השיחה שלכן תיראה קצת אחרת...

האתגר הוא למצוא ביחד חוויות שיהיו מהנות ויחברו אתכן זו לזו. אני חושבת שצריך לשאוף באופן מודע לכך שרוב הבילויים יהיו קשורים בפחות כסף וביותר צניעות ופשטות.

תיהנו. פשוט.

שו"ת סלולרי

תרומת כליה האם נכונה מחשבתי שאדם שמשרת במילואים בתפקיד קרבי עדיף שלא יתרום כליה כי כך ירד לו הפרופיל ויהיה תומך לחימה? **הרב אבינר:** זה וזה מצווה גדולה. אך תרומת כליה היא מצווה שהיא כמת מצווה שמעטים מקיימים. וזה גם כמו פיקוח נפש מיידי. ובמקום להיות בקרבי הוא יאמר: אני עובד את ה' בקרבי (ע' שו"ת יחוה דעת ג פז).

אסלאם האם מותר להירשם למבצע הודעות בחינם שיש ברשת הסלולרית בגלל הרמדאן? **הרב אבינר:** ודאי שלא. האסלאם כופר באמונתנו וטוען שהתורה בוטלה, ואין להחניף לו.

איזה בית כנסת עדיף מה עדיף, בית כנסת שאומרים בו תפילה לשלום המדינה וצה"ל אך התפילה בו מהירה ומאוחרת או בית כנסת חרדי שבו מתפללים לאט ומוקדם? **הרב אבינר:** חרדי שיש בו תפילה טובה יותר.

יצר הרע למה לנער צעיר יש יצרא דעריות, הרי אין לו שימוש בו? **הרב אבינר:** זה עניין מלחמת היצר. מסילת ישרים פרק א.

נישואין ויצר האם קושי להתגבר על היצר הוא סיבה להתחתן? **הרב אבינר:** צריך להתחתן כאשר הנך מוכן לנישואין, ובינתיים להתגבר על היצר, ככל אדם, וגם אחרי הנישואין יש יצר. ולקרוא הרבה מסילת ישרים.

חימום מרק בשבת הוזמנתי לשבת למשפחה ששמה מרק על הפלטה לחימום בשבת. מותר לי לאכול? **הרב אבינר:** כן. כי מעשה שבת אסור מדרבנן, לכן ספקו מותר. ויש פוסקים שמתירים להניח לח על הפלטה בשבת – רש"י ורמב"ם, וכן נוהגים תימנים בלדים.

אושר אני נער. כיצד להיות מאושר בחיים? **הרב אבינר:** לעבוד את ה'. אשרי תמימי דרך.

תספורת אישה האם מותר לאישה להסתפר אצר גבר, כמו שמותר ללכת לרופא? **הרב אבינר:** אסור. הספר עוסק ביופי, לא כמו רופא.

שמירת עיניים האם יש עניין שבנות ישמרו עיניים ולא יסתכלו על בנים? **הרב אבינר:** זו חומרה, כדברי חז"ל שחס וחלילה שבנות ישראל תסתכלנה על שאול.

ילד מאומץ האם מותר לי לנשק את בתי המאומצת? **הרב אבינר:** אם אימצת כילדה קטנה.

כיפה האם גודל הכיפה מראה על יראת שמים? מה אמור להיות גודל הכיפה? **הרב אליהו:** צריך שהכיפה תיראה מכל צד. בדרך כלל כיפה מכובדת מראה על יחס חיובי לה' וליהדות. כיפה שבקושי נראית מלמדת על אדם שמעט בוש בערכים שלו. ברור שיש גם כמה וכמה חריגים.

יוטיוב האם מותר לשמוע שירים דרך אתר יוטיוב, או שזה גזל? **הרב אליהו:** האתר מיועד לשמיעה ומותר.

חלב נכרי האם אפשר להקל באכילת חלב נוכרי באוכל כשאני מתארחת אצל אחרים? **הרב אליהו:** אין הבדל. אנו מחמירים בכך בכל מקום.

לוטו האם מותר להשתתף בהגרלת הלוטו? האם מותר לגרד כרטיסי זכייה? **הרב אליהו:** לא. צריך להתחזק בביטחון בה'.

ברכה נפרדת ומעורבת שחייה בברכה שיש בה גם שעות נפרדות וגם שעות מעורבות נחשבת סיוע לעוברי עבירה? **הרב אליהו:** שחייה מעורבת אסורה. בזמן שנפרד מותר, ואדרבה – אפילו עדיף, כדי לעודד את קיום השעות הנפרדות במקום הזה.

בועות סבון האם נכון שהרב אליהו זצ"ל אסר יצירת בועות סבון בשבת משום איסור בונה מדרבנן? **הרב אליהו:** כן, וכך גם דעת 'שמירת שבת כהלכתה'.

מניין מהיר האם עדיף להתפלל ביחידות, או במניין שבו אי אפשר לעמוד בקצב התפילה? **הרב אליהו:** התפלל במניין והשתלב במה שתוכל, ובוודאי לענות לדברים שבקדושה.

חינה האם יש עניין כלשהו בחינה? **הרב אליהו:** לא. ראוי להקפיד על המנהג כמקורו: מסיבת שמחה לכלה עם נשים בלבד, ובצנעה ולא בהגזמה, וללא הוצאות שנכון לשמור אותן לבני הזוג לאחר החתונה.

שירותים האם מותר להיכנס לשירותים כשיש סידור בכיס? **הרב אליהו:** לא, רק אם הוא בשתי עטיפות.

גבס יש לי גבס ביד, והאצבעות מחוץ לגבס. האם ליטול רק את היד השנייה? **הרב אליהו:** כן, וביד עם הגבס ליטול את מה שאפשר ומותר.

שם מה הבעיה לקרוא לגיורת בשם ליהי? **הרב אליהו:** זה שם לא יהודי. הניסיון להבין בו שם־השם איננו נכון. בכל מקרה אסור לחדש שמות כאלה.

קינואה ארועים
Kinoa
מרכז אירועים וכנסים
אמנר & מזקן
השמחה שלכם במרכז
קינואה - קרוב לכולם
מחלקת מחפוד בתאום מראש
צומת עד הלום | 08-9100888 | 054-7177171 | www.kinoa.co.il

המלך יאשיהו ומילות הקודש

משה אריאל

אחד המלכים הגדולים והמשמעותיים ביותר בשושלת דוד המלך היה יאשיהו. הסיפור המכונן של המלך הזה משום מה אינו מוכר מספיק. אבל כל מי שקורא את תהליך נטישת עם ישראל את ברוא העולם לאורך ספר מלכים, אם גלות עשרת השבטים, ולאחריה את הכנסת העבודה הזרה לתוכני בית המקדש על ידי מלכי יהודה אחז ומנשה, מבין את עצמת הניתוק הרוחני של העם שלנו דווקא באמצע ימי מלכותו של המלך הצדיק יאשיהו, באירוע המכונן של חייו.

את כס המלכות הוא מקבל בגיל שמונה, מאבא שהכניס את כל תועבות העבודה הזרה לתוך בית המקדש, מנשה. זה הרי לא נתפס - פולחן האלילים נעשה ממש בהיכל הקודש. החינוך לעבודה זרה מלווה את המלך האמיץ הזה עד השנה השמונה-עשרה למלכותו. כאן מתחולל המהפך הגדול.

כמהלך של שיפוץ ותחזוקה תקופתיים של בית המקדש, שולח המלך יאשיהו שר בשם **שפן הסופר** לדאוג לענייני בדק הבית של בית המקדש. שפן הסופר מתחיל במשימה ופונה לכהן הגדול, חלקיהו שמו. והנה במהלך פעולות הרענון והשיפוץ מוצא חלקיהו הכהן חפץ מסתורי: "ויאמר חלקיהו הכהן הגדול אל שפן הסופר – ספר התורה מצאתי בבית ה'". מחר מאוד - מהו הספר הזה? שפן מעיין בספר התורה. כן, כן - זה שכולנו מכירים מכיתה א'. קודאים בו בכל שבת. הדברים שהוא קורא יוצרים אצלו רושם עז והוא רץ נרגש אל המלך. הוא מקפיד לפתוח בדיווח חפוז על כך שביצע את משימתו ושהשיפוצים בוצעו בהצלחה, ואז הוא ניגש לעיקר: אדוני המלך, "ספר נתן לי חלקיהו הכהן". ספר. הוא אפילו לא מתורגל לומר ספר תורה. ואז הוא פותח את הספר ומתחיל להקריא למלך יאשיהו את מה שכתוב ב'ספר'. הפרשנים מסבירים שהוא פתח את ספר דברים.

המלך יאשיהו מקשיב, אולי לראשונה בחייו, לדברים הפשוטים והמאלפים שכותב ברוא העולם ביד משה עבדו, אפשר ממש לקרוא את פרשת השבוע שלנו, שסיכוי טוב שאותה שמע בין היתר באותה קריאה, ולדמיין את מה שעבר על המלך. והוא אכן מתחלחל: "...משמוע המלך את דברי ספר התורה, ויקרע את בגדיו".

הוא נזעק כולו: "לכו דרשו את ה' בעדי ובעד העם... על דברי הספר (שוב ה'ספר') הנמצא הזה, כי גדולה חמת ה' אשר היא נצתה בנו, על אשר לא שמעו אבותינו על דברי הספר הזה...".

וכאן פותח יאשיהו המלך עידן חדש – הוא מוציא את הבעל ואת האשרה ואת כל התועבות מהיכל ה'. פשוט לבכות. וכך הוא עובר בכל הארץ, כולל בשומרון שכבר נכבש ע"י האשורים, ומסיר את כל זוהמת תרבות הגויים שדבקה בעם ה' והשחיתה את דרכו. כפי שאנחנו יכולים לתאר לעצמנו, קלקול כל כך עמוק של שנים ארוכות של עבודה זרה לא יכול לבוא על תיקונו באקט אחד של 'טיהור'. המהלך הזה אמנם נתן נשימה לעם ישראל, או ליתר דיוק למי שנותר ממנו בשבט יהודה, אך הגלות כבר הייתה בפתח.

יש כמה דברים חשובים שצריך להגיד על הסיפור הזה. הדבר הראשון הוא להבין ולו במעט, עד כמה מצבנו כיום עם כל מורכבותו אינו מתקרב למצב בשר העם, על מלכו, כוהניו ואפילו סופריו מגיע לרמת ניכור וזרות כאלה ביחס לאותו 'ספר'. החלק הגדול והמשמעותי של עם ישראל בימינו שמע ומכיר לפחות בגדול, על ספר התורה.

אבל נראה שהדבר החשוב יותר, שאותו לא בטוח שהצלחנו להפנים כראוי, נמצא במקום אחר ביחס לספר התורה, לפרשיות השבוע, ואפילו ביחס לתנ"ך בכללו.

משהו בעצמת המילים הפשוטות שחלקן נכתבו מפי הגבורה וחלקן ברוח הקודש – מצליח לחדור אלינו עמוק לתוך חדרי הנשמה ואל חלקי התודעה הכי כמוסים שלנו. לפעמים מרוב תורה שבע"פ, שהיא כידוע נשמת אפינו המעשית, אנחנו שוכחים את הקישור הישיר לשמים - לתורה שבכתב. הקריאה בתורה ללא מפרשים, ואפילו ללא הבנה - יש בה כדי לאפס את בית התודעה שלנו, לרומם את המחשבה, להפוך אותנו לכלים שיכולים להפעיל את השכל, שהוא כידוע מסוגל לתעתע בנו כשאין לו חיבור חי וישיר למקור.

המלך יאשיהו מקשיב, אולי לראשונה בחייו, לדברים הפשוטים והמאלפים שכותב ברוא העולם ביד משה עבדו, והוא מתחלחל: "...בשמוע המלך את דברי ספר התורה, ויקרע את בגדיו"

משהו בעצמת המילים הפשוטות שחלקן נכתבו מפי הגבורה וחלקן ברוח הקודש - מצליח לחדור אלינו עמוק לתוך חדרי הנשמה ואל חלקי התודעה הכי כמוסים שלנו

שני מקרים מעדות ראשונה.

טיילת תל-אביב, חול המועד פסח. נערה תל-אביבית טיפוסית יושבת ובקבוק בירה מחומץ למהדרין בידה. נער דתי לא מתאפק, על אף שבדור לו שאין סיכוי שהיא תקשיב לו, ובחיוך מתנצל: "חסלחי לי שאני מתערב - כתוב בתורה: 'כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל, מיום הראשון עד יום השביעי' - בירה זה חמץ, את יודעת?" היא הרימה את ראשה, עגיל בגבה ובאף, "ואתה בטוח שבירה זה חמץ?" ירקה את הלגימה שבפיה וזרקה את הבקבוק לפח.

ועוד אחד - שיחה עם אחות חילונית יקרה, וחיפוש אקראי אחר מקור לשאלה ששאלה. ותוך כדי החיפוש, נקראות המילים: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם". זאת הייתה התגובה בלי שום נגיעה שלנו: "איזה קטע - אסור ממש להדליק אש בשבת. אני לא מתחילה עכשיו לשמור שבת, זה גדול עליי, אבל אני יותר לא מדליקה אש גלויה. לא סיגריות ולא בישול".

מי שחושב שבעזרת כל מיני הסברים חכמים ומשכנעים אפשר היה לפעול טוב יותר במקרים הללו ובאינספור מפגשים כמותם מאיך שפעלו מילות המקרא הפשוטות והחודרות, מוזמן לנסות.

אבל סיפורי החילונים הם סתם דוגמה צבעונית - נסו את זה בבית. פרשת עקב יכולה להיות ניסוי מאלף. קחו לידיים חומש וקראו לאט ובערנות את פסוקי הפרשה המדהימה הזאת שמהווה חלק מנאומו המתמשך של משה רבנו ערב מותו. זה בורא נפש חדשה. לא פחות.

נתניהו, תקריא לעולם פסוקים מהתורה. זה כח חזק שיש. הכי ישר שיש. הכי אלוקי שיש. זה מדבר בשפה שכולנו, אבל כולנו, כולל עובדי עבודה זרה - מבינים.

הדברים נכתבו בהשפעת לימוד ספר מלכים של הכותב עם ילדיו

שני מכתבים על תקשורת

בהמשך למותה של העיתונות בישראל מהשבוע שעבר

הרב עמיחי גורדין

מכתב ראשון: לכבוד קוראי העיתונים הכלליים ('ידיעות', 'מעריב' ו'ישראל היום')

שלום וברכה.

החדשות הרעות הן שהקהל הרחב לא כל כך מעניין את אמצעי התקשורת. הבעלים של אמצעי התקשורת מתעניינים בעיקר בפרסומים. התקשורת מתפרנסת ממכירת שטחי פרסום. הקוראים חשובים מכיוון משמפדם קובע את גובה הכנסות מהפרסומות.

כשאנחנו קוראים עיתון (**גם אם איננו קונים אותו**) אנו מושפעים באופן לא מודע **מכל פרסומת** שאנחנו רואים. כשאנחנו רואים פרסומת למשקה מסוים, אנו מושפעים באופן לא מודע לעדיף את אותו משקה. החברות שמפרסמות בעיתון בודקות את מידת ההשפעה של הפרסומות. כשבעוד שבועיים, בלי לשים לב, נקנה את המשקה שפורסם, נוכיח שהפרסום היה כדאי. בין אם נרצה בכך ובין אם לא, כשאנחנו קוראים עיתון אנחנו מעצימים אותו. קריאה בעיתון משמעותה הגדלת כוחו.

החדשות הטובות הן שאפילו בתוך יש התקשורת הבלתי מאוזנת אנו מסוגלים להשפיע. גם בין אמצעי התקשורת יש דירוג מסוים של חוסר איזון. יש עיתונים חסרי איזון לחלוטין ('ידיעות אחרונות'), יש עיתונים חסרי איזון, עם ייצוג מסוים גם לדעות האחרות ('מעריב' למשל שפרסם בסוף השבוע שעבר מספר מאמרים הרואים פן אחר של המתאבן), ויש גם עיתונים כמעט מאוזנים ('ישראל היום').

גם בין אמצעי המדיה האחרים ישנו דירוג של חוסר איזון (ערוץ 2 למשל מוטה הרבה יותר מהערוצים האחרים). ובוודאי שהדברים נכונים בנוגע לאתרי אינטרנט (האתר ynet למשל, שמתפקד כדף הבית אצל רבים מאיתנו, לא מצליח להעביר כותרת אחת בלי הטייה פוליטית).

הבחירה מאיזה אמצעי תקשורת אנו ניזונים משפיעה על כוחו של אותו אמצעי תקשורת. כשאנחנו נמנעים מלקרוא עיתון מסוים, אנו פוגעים בהכנסות שלו מפרסום. העיתון חי מהפרסומות, ומוטרד מאוד מכל ירידה בנפח הפרסומות. אפשר להשפיע על התקשורת - לא השפעה דרמטית אבל השפעה מסוימת. מישהו יכול להרשות לעצמו לזלזל בהשפעה מסוימת?

מכתב שני: לנער צעיר שאת שמו עדיין איני יודע

שלום וברכה.

הגבורה הגדולה ביותר אינה מגיעה מהמלחמה, אלא מהיכולת לעמוד מול עצמך. אם אתה מסוגל לעשות זאת, אתה גיבור. אם אתה מסוגל לעמוד מול אחרים, אתה גיבור. אם אתה מסוגל לעמוד מול אמונותיך, אתה גיבור. אם אתה מסוגל לעמוד מול אמונותיהם, אתה גיבור. אם אתה מסוגל לעמוד מול אמונותיך ואמונותיהם, אתה גיבור. אם אתה מסוגל לעמוד מול אמונותיך ואמונותיהם ומול אמונותיו, אתה גיבור. אם אתה מסוגל לעמוד מול אמונותיך ואמונותיהם ומול אמונותיו ומול אמונותיה, אתה גיבור. אם אתה מסוגל לעמוד מול אמונותיך ואמונותיהם ומול אמונותיו ומול אמונותיה ומול אמונותיהן, אתה גיבור. אם אתה מסוגל לעמוד מול אמונותיך ואמונותיהם ומול אמונותיו ומול אמונותיה ומול אמונותיהן ומול אמונותיי, אתה גיבור. אם אתה מסוגל לעמוד מול אמונותיך ואמונותיהם ומול אמונותיו ומול אמונותיה ומול אמונותיהן ומול אמונותיי ומול אמונותיך, אתה גיבור. אם אתה מסוגל לעמוד מול אמונותיך ואמונותיהם ומול אמונותיו ומול אמונותיה ומול אמונותיהן ומול אמונותיי ומול אמונותיך ומול אמונותיהם, אתה גיבור. אם אתה מסוגל לעמוד מול אמונותיך ואמונותיהם ומול אמונותיו ומול אמונותיה ומול אמונותיהן ומול אמונותיי ומול אמונותיך ומול אמונותיהם ומול אמונותיו, אתה גיבור. אם אתה מסוגל לעמוד מול אמונותיך ואמונותיהם ומול אמונותיו ומול אמונותיה ומול אמונותיהן ומול אמונותיי ומול אמונותיך ומול אמונותיהם ומול אמונותיו ומול אמונותיה, אתה גיבור. אם אתה מסוגל לעמוד מול אמונותיך ואמונותיהם ומול אמונותיו ומול אמונותיה ומול אמונותיהן ומול אמונותיי ומול אמונותיך ומול אמונותיהם ומול אמונותיו ומול אמונותיה ומול אמונותיהן

אל תגידו 'כולם מושחתים'

דו"ח הח"כים הלאומיים של 'מטות ערים'

זה כבר ארבעה מושבי כנסת שבסיומם מפיקה תנועת 'מטות ערים' בראשות סזזי דים דז"ח מרשים על פעילות הח"כים בכנסת בתחום הלאומי. מאז תחילת הפקתו ניכר שיפור בפעילות הלאומית – אי אפשר לייחס את השיפור רק לדו"ח, אך אפשר להניח שהעובדה שמישהו סופר ומודד את עצידות של הח"כים כן תמז משפיעה על ההחלטות ועל המחויבות שלהם כלפי הבוחרים. הדו"ח הזה מהווה גם הזדמנות מעניינת למדי לסקור את הפעילויות הקטנות ביחד עם הגדולות שנעשו במושב הכנסת האחרון.

נתחיל עם הפרגונים: בחצי הראשון של שנת 2011 צברו הח"כים מן המחנה הלאומי כ־100 הישגים שלטוניים, לעומת 40 הישגים בלבד בחצי השנה הקודמת. יכול להיות שזו תוצאה של התקדמות הקדצ'יה, או של שחרור עכבות וחששות יימיים כתוצאה משהייה ממושכת באופוזיציה, אבל גורמים המתמצאים היטב בנעשה בכנסת מסרו לפעילי 'מטות ערים' שהדברון של בנרחיו בה גם ישירות משהטת, ומעצם המודעות הגוברת והולכת בציבור לפעילות היומיומית במליאת הכנסת ובוועדותיה.

ובכן, לדיעדיגון: הח"כ הימני המצעיין בחצי השנה האחרונה הוא ח"כ **אורי אריאל** (46 הישגים). במקום השני ח"כ **זאב אלקין** (34 הישגים), ואחריו **יריב לוין** (27 הישגים). בדו"ח הנוכחי, באופן מפתיע, מופיעים בעשיריה הראשונה גם חמישה (!) שרי ליכוד, ולא אלו שהיינו מייחסים להם מימיות־יתר: בוגי יעלון (18 הישגים), **משה כחלון** (14), ד"ר **בני בגין** (13), **לימור לבנת** (13) **וסילבן שלום** (13).

הכישגים נמנו חוקים או יזמות המסייעים לאינטרסים של הימין. המחנה שמונה עובדה משמחת בטטח לא נוצרת סתם קן, יש מאין. להחלטה להכשיר את בעית היובל או את חרשה, לבנות בבקעה או לפנוע בחברה מחרימים התנתלאים, וללכ החלטה חיבית קדמת עבדת מטה קשה של נציגינו במשכן הכנסת. כך, למשל, על פי הדו"ח **הכרזת רה"מ נתניהו בקונגרס האמריקני ש'אנחנו לא כובשים'**, הכרזה שנומנת בתוכה השלכות משפטיות חיוביות רבות, נזקפת לזכות עבדה קשה של הח"כים **דני דנון, יולי אדלשטיין, אופיר אקוניס, ציפי חוטובלי** והשר **בוגי יעלון**.

יש גם מי שעמלו קשות **ליצור אווירת התנגדות, בארץ ומחוצה לה, ליזמת הפלשתינים להכריז על מדינה.** בין השאר, כך על פי הדו"ח, מדובר בשר החוץ **אביגדור ליברמן** ובסגנו **דני אילון**, ובח"כים **דני דנון, זאב אלקין, מירי רגב, ציון פניאן, ציפי חוטובלי, כרמל שאמה, אורי אריאל** וד"ר **מיכאל בן־ארי**. גם **לקראונו הרשמית של נתניהו לנשיא ארה"ב לקצוב את עונשו של פולארד** קדם מאמץ פרלמנטרי גדול, שהדו"ח זוקף לזכות הח"כים **אורי אריאל ורונית תירוש**.

ח"כים רבים, שהתאחדו במסגרת חדשה ששמה "שדולת ארץ ישראל בכנסת", חברו יחד על מנת להביא להחלטה שלטונית חשובה, שעל מנה **גופים בשליטת הממשלה כמו חברת החשמל, 'מקורות', משרד המדע ועוד לא יוכלו לחזק חברות המחרימות את ישראל אי אז ההתנחלויות.** כל אלו הוגחו שלא לשתף פעולה עם חברות שנכנעו לחרם הפלשתיני על תוצרת יהודה ושומרון.

בנוסף, במושב הנוכחי גם **הועברה החטיבה להתיישבות ממשרד החקלאות שבשליטת מפלגתו של אהוד ברק, למשרד ראש הממשלה** ה'בטוח יותר'. הצעד הזה נזקף בדו"ח לזכותם של השר **אביגדור ליברמן** וח"כ **אורי אריאל**.

כהישג, אמנם חלקי מאוד עדיין, נחשב בדו"ח גם **אישור לבניית כמות קטנה של יחידות דיור בכמה מקומות ביו"ש**, כסנונית ראשונה לתנופת הבנייה הדרושה. להישג שותפים: **השרים יעלון ובוגי** וח"כים **זאב אלקין, מירי רגב, יריב לוין, אורי אריאל, פרופ' אריה אלדד** וד"ר **מיכאל בן־ארי**.

השר **אביגדור ליברמן** זכור לטוב בדו"ח בזכות פועלו **להגדלת שטחי העיבוד של חקלאי בקעת הירדן**.

בין השאר, בחצי השנה הנוכחית נערכו גם **ביקורים ממלכתיים ראשונים בקבר יוסף**, והדו"ח לזכותם של השרים וח"כים הרב פרופ' **דניאל הרשקוביץ, משה כחלון, יולי אדלשטיין, גלעד ארדן, יוסי פלד ואיוב קרא.**

הסרת משקפיים עושים רק בבית חולים. אסותא.
מחיר קבוצתי!
אסותא הסרת משקפיים בלייזר אופטיק
www.assuta-optic.co.il
054-6799933

קדמא
דרושות
בנות שרות לאומי
לשנת תשע"ב
לתפקיד איכותי ומאתגר!
פרוייקט ייחודי לבתי ספר ממלכתיים בכפר סבא, בשילוב מדרשה.
"הרוחתי שנה של כשיה משמעותית
עם התפתחות אישית והרבה סיפוק"
(בת שירות תשס"א)
לפרטים - שמרית: 052-2223933

יומן לניהול תקציב כולל:
טיפים, סגולות, מדרשים, משלים, מחקרים, קטעי השראה ועוד...
היומן מיועד למי שמעוניינת לנהל את הכסף שלה, בתבונה, בחוכמה, באמונה, ו.. אפילו בשמחה.
הרבה יותר מיומן!
ספר מתנה למי שאוהבים
69 ₪
240 עמודים
הטבעת כסף
כריכה צבעונית
קשה
ספר איך להצליח בניהול התקציב
בנותיה
www.bnotya.co.il 077-5253532

עיניים, נשמה...

נדב גדליה - גלעד

הקיץ והחום כבר עיצבו מזמן את מראה הרחוב, והאינטרנט גם הוא ממשיך בשלו. איך לכל הרוחות אפשר לשמור על העיניים? 3 תשימו בצד את כל מה שחשבתם וראיתם, נדב גדליה־גלעד מביא לכם את המדריך הקליל למי שהתייאש לגמרי מהמשימה הקשה 3 ממש לא לצדיקים בלבד

אני מבין לגמרי שזה קשה. קשה לאללה. לא תימשך להביט במה שנורא מושך אותך?! נכון, אולי היה לך קל יותר אילו היית מסתגר בביתך וסוגר עליך את דלת שעריך. אבל אם זה לא הולך לקרות, ומסתבר שלא, אל תתייאש לחלוטין מכל מה שחשבת עד היום על שמירת העיניים. הכל בגלל הגישה יימח שמה, והתפרון שיחיה.

הגישה: 'הכל או כלום'

הבעיה בדרך כלל היא שאנחנו חיים בתפיסת עולם של 'הכל או כלום'. אם אין לי בדיוק מה שאני רוצה – קשה לי לחשוב בכלל על אפשרות אחרת שהיא דומה למה שאני רוצה. התרגלנו להרים ידיים כשמשהו משתבש.

'הכל או כלום' היא מחשבה שנובעת מאגו שבור שמחדיר לך לתת מדעי: "אוי ואבוי! אין אני יכול להצהיר לעצמי שאני לא מושלם ומחזיק רק בקצוות במקום בבֹכל!! עדיף שאני אגיד לעצמי שאני בכלל לא בסיפור הזה".

זה ממש טוב שתהיה במדבר צייה וצלמוות ותצטרך ליטר מים כדי לשרוד. אתה מתפוש נואשות מים, ולפתע איש זקן (מהזקנים האלה שמסתובבים תמיד במדבריות) פוגש אותך ונותן לך כוס אחת בלבד של מים. אתה יודע שהמים האלה לא מספיקים לך, אז אתה שופך אותם על הרצפה ואומר לזקן: ליטר מים, ליטר! כוס אחת לא תעזור לי.

ואז אתה מת. זה בדיוק ככה.

הפתרון: דבר עם עצמך באחודים

בוא תתחיל מזה שתיקח את כוס המים הראשונה שאתה יכול. תניח בצד את הקביעה שזה בלתי אפשרי, ותחליט שאתה שומר את עצמך בתור התחלה בעשרה אחוזים. זה הכל. הלכת ברחוב חצי שעה? בשלוש הדקות הראשונות אתה מוכרח לשמור על עצמך עד הסוף. הלכת שעה? שש דקות אתה שומר על עצמך לחלוטין. עשרה אחוזים בלי לקבל 'הארה' ובלי לחשוב בכלל על 'הכל או כלום', 10 אחוזים זה יפה מאוד בהתחשב בעובדה שעד עכשיו עמדת על 0 אחוז. ככה מתקדמים; צעד ועוד צעד. אח"כ תגביר את זה ל־15 אחוז. הבנתם את הרעיון – דבר עם עצמך באחוזים. תשקה את עצמך כוס מים באמצע השיממון. תשאף להגיע למאה אחוז – ואתה תגיע בסוף. אולי אפילו מהר מכפי שחשבת.

תפילה, אנשים

והכי חשוב שכל הזמן תתפלל על זה. אפילו כמה שניות בכל יום, אבל בכוונה. בתפילות הקבועות, סתם כך כשאתה נזכר בעצמך, תוך כדי שאתה שומר על האחוזים שלך, מגביר אותם, אוחז במאת האחוזים בעת ה'האדה' ואפילו כשאתה מרגיש שזה לא מתקדם. צא על זה, קדימה!

נו, בכמה אחוזים קבועים אתה אוחז היום?

לימוד גמרא לנשים

לא כולם אוסרים

הרב אמנון בזק

רבות נאמר על סגנון 'השו"ת הסלולרי', ובמיוחד על התאמתו הראויה לסוג מסוים של שאלות (כגון: מה מברכים על קינואה אם האם מותר לטגן בצל לפשטידה חלבית במחבת בשרית שאינה בת יומה), ועל חוסר התאמתו לשאלות מורכבות הן מבחינה הלכתית הן מבחינה השקפתית. אולם דומני שתשובה שפורסמה בגיליון 313 לשאלה "האם מותר לבנות ללמוד גמרא", שתוכנה היה – "לא. שו"ע יו"ד דמן, ו" (הרב אבינר) הייתה חריגה של ממש מנורמות פסיקה מקובלות, ואף פגעה שלא בצדק בציבור גדול מאוד של אוהבי תורה ודרשיה.

אני עומד תמה, כיצד יכול רב חשוב ואיש חינוך מרכזי לפסוק חד־משמעית לאסור מעשה שרבים מגדולי ישראל רואים בו לא רק דבר מותר, אלא דבר הכרחי וחשוב. כמה גדולי תורה בעולם הדתי־לאומי הם ברמתם התורנית ורוחניות של מרן הגרי"ד סולבייצ'יק זצ"ל ויבדל"א מו"ר הגר"א ליכטנשטיין שליט"א, למשל, שראו חשיבות רבה בהנחלת לימוד הגמרא לנשים? גם ההסתמכות החד־משמעית על פסיקת השו"ע מעוררת השתאות ופליאה. הרי השו"ע נימק במפורש את פסיקתו שלא ללמד בנות תורה במציאות שהייתה קיימת בעבר הרחוק – "מפני שרוב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד, ומוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי ענות דעתן, אמרו חכמים: כל הממלד את בתו תורה, כאילו מלמדה תפלות". מאז, גדולי הפוסקים כבר אמרו שהמציאות השתנתה. הרחפן חיים, למשל, כתב בספרו **ליקוטי הלכה** (סוטה יא, העירה ג) "ונראה דכל זה דווקא בזמנים פלפנינו... שהיו יכולים לומר שלא תלמד תורה ותסמוך בהנהגתה על אבותיה הישרים. אבל כעת, בעוונותינו הרבים, שקבלת האבות נתרופפה מאוד מאוד... **מצווה רבה** ללמדם חומש וגם נביאים וכתובים ומוסרי חז"ל... כדי שיתאמת אצלן עניין אמונתנו הקדושה, דאי לאו הכי עלול שיסורו לגמרי מדרך ה' ויעברו על כל יסודי הדת חס ושלום". וביתר תקיפות כתב הרב זלמן סורוצקין, בעל **מאזניים למשפט** (סי' מב) – "והחפץ מזה בזמנינו, כל מי שאינו מלמד את בתו דעת ה' ותורתו יהודי מקורי שישמשו כתרים בפני השפעת הרוח, הרי היא למדה ממילא את אותה התפלות המסלאה עתה את הווי הרחוב".

יתרה מזאת, זה כמה עשרות שנים, שאלפי בנות למדו ולומדות גמרא במדרשות לבנות, מפי ראשי ישיבות וגדולי הרבנים בעולמנו הרוחני. זכינו לראות עד כמה לימוד זה מעמיק אצל תלמידות אלו בעבודת ה' ולקיום מצוות. האם אפשר להתעלם מהתהליך המבורך ולומר שכולן עברו על פסיקת השו"ע? האם באמת ראוי לומר שבתקופה שבה בנות בתוך באוניברסיטאות ובמכללות את כל תחומי הלימוד האפשריים ומגיעות לא פעם להישגים מרשימים יותר מאשר בנים, ראוי שדווקא בתחום התורה הן יישארו מאחור מתוך טיעון ש"אין דעתן מכוונת להתלמד"? אי שמא עלינו להסיק את המסקנה הפשוטה, שהיות שהשכלתן של נשים השתנתה באופן כל כך משמעותי, הרי שברור שגם לדעת חז"ל במציאות של היום לימוד תורה על ידי נשים הוא דבר הכרחי וחיוני?

דומני שהמציאות מוכיחה, שמי שרוצה לקיים את עולם ההלכה לא כמצות אנשים מלומדה, אלא מתוך הבנה מעמיקה כיצד נוצרה הלכה ומהן התובנות העומדות מאחוריה, אינה יכולה להסתפק בלימוד שטחי ודרדר, אלא חובתה להכיר לעומק את צורת הלימוד של הגמרא, להיות בעלת יכולת ללמוד סוגיה בכוחות עצמה, ולשאוף להגיע לידיעת התורה, ברמה אינה פחותה מרמת דיעותיהדת בלתי מוסר אחר בנה שיסקר. תפיסה שלעל פיה בת יכולה להיות בעלת דיעות מרשימות בבוטלוגיה אם במתמטיקה אך בעלת ידע שטחי בתורה, הרי לענ"ד רחוקה מאוד מדרכה של תורה, כפי שהורו לנו רבים מגדולי ישראל בדורות האחרונים. אם כבר ראוים לנכון להתייחס לשאלה כזו, שהופעתיני שבכלל עוד נשאלת, הרי שראוי היה לפחות להציג את הדברים בצורה של מחלוקת לשם שמים, ולא באופן קטגורי, מטעה ופוגע כל כך.

תכונת הנפש של לימוד הגמרא

הרב מאיר כהן

אפשר לומר שקיימים במחננו בני בתי מדרש שמבטאים שתי פרספקטיבות שונות של ראיית האופן שבו החיים היהודיים צריכים לבוא ידי ביטוי בדורנו. סוגיית לימוד התורה לבנות היא רק אחת ממכלול שלם של שאלות המקיפות את כל החיים היהודיים, העולות לאור הצרכים המתעוררים בדורנו.

אשר על כן, השאלה אם הדבר מותר או אסור ברמת הפסיקה ההלכתית אינה רלוונטית, כי ככל הלכה אפשר להביא ראיות לכאן ולכאן, אלא השאלה לדעתי היא מה הנפקא מינה, וממנה נגזור אם הדבר רצוי אז לא.

ישנו סוג של בית מדרש שרוח מערבית (תרתי משמע ולא מתוך קונוטציה שלילית) נושבת בו, רוח הרואה את האדם תחילה כשכל, מתוך כך היא נוטה לבחון את האדם על פי היציאותו המעשיות וכיוולותיו השכליות. על פי צורת חשיבה זו האדם הנעלה הוא בעל יכולת החשיבה המורכבת ובעל הידע המקיף, ועליו להיות דעתן, בבחינת **תוה שלל עץ הדעת**.

טבעי אם כך שלפי גישה זו יש לעדד בנות לידענות, לפפלות ולהיישגיות אינטלקטואלית כדי שתעמודנה בתנאי ההערכה של החברה בה פי המושגים המערביים, שהרי פחות מכך הן לא תיחשבנה, ובחברה הדתית שלימוד הגמרא הוא ערך נעלה בה, בוודאי שיש לעדד אותן גם לזאת.

אם נעמיד את לימוד הגמרא באותה קטגוריה של לימודי הפיזיקה, המתמטיקה, הרפואה וכו' (חטא הנעשה גם בישיבות התיכוניות), תבוא הטענה הידועה שאם נניח היום מסוגלות ללמוד את המקצועות האלה בעולם האקדמי ואף להגיע לתוצאות מרשימות, הרי שיהיה זה מן האבסורד לחסום את דרכן לגמרא.

גישה זו חוטאת לטעמי לתפיסה החז"לית של המושג תורה, שכן התורה היא הרבה מעבר לידע אינטלקטואלי. אבל חטא חמור עוד יותר הוא דווקא כלפי חז"ל וכלפי העמדת דבריהם רק על בסיס הרקע של מעמד הנשים בתקופתם ולא כאמירות הנובעות מרוח קדושם ומעומקם הסתכלותם והבנתם את נפש האישה.

בית המדרש השני פונה אל לבו של האדם, "חתמנא ליבא בעי", האדם נמדד על פי לבו הטבע נפשו ופנימיותו. הידע האינטלקטואלי, אפילו זה של התורה, אינו מהווה תכלית שכוונה לעצמו, אלא אמצעי לדבר נעלה יותר – התמימות. ועיין מאמר שני ב"כוזרי".

בניגוד לשאר החכמות שבהן האישה ראויה כאיש, הרי שהעיסוק בתורה הוא מעבר לחוויה אינטלקטואלית גרידא, אלא תהליך נפשי פנימי הפועל על נפש הלומד.

הפסקפות האבות מדברות בשפה שבית המדרש האינטלקטואלי אינו משתמש בה על פי רוב, אך דווקא בגלל זה ראוי יהיה מצדו להטות אוזן לדברים.

העיסוק בלימוד תורה משול במקורותיונו לחיבור שבין איש לאישה, "באהבתה ישגה תמיד", והתורה נמשלה על ידי החכם באדם כ"איילת אהבים ויעלת חן". וכבר חיבור שבין איש לאישה שמטרתו להביב פירות, הן הפיסוק של האיש בלימוד תורה שבעל פה, שהיא כאמור בבחינת אישה (ואין כאן המקום להאריך), מניב פירות. על פי תפיסה עולם פנימית זו החיבור בין אישה לתושב"ע, שם היא בבחינת אישה, איננו חיבור שיכול להניב פירות ולכן היא בבחינת תפלות כפי שהתבטא רבי אליעזר.

וכאן המקום לעשות חילוק ברור בין לימוד גמרא ללימוד מוסר, תנ"ך, בירורי אמונה, הלכות פסוקות שלא כרוכה בהן "מלחמתה של תורה" שכן "דרך האיש לכבוש ואין דרך האישה לכבושו", שעליהם אמר החפץ חיים שהם בוודאי נצרכים בדורנו.

הרב קוק זצ"ל במאמרו **"בקשת האני העצמי"**, מצביע על מציאות של גלות פנימית של "האני הפנימי" של האדם, כלומר על פער בין המקום שבו האדם נמצא למקום שבו עליו להימצא. סטייה זה ירשנו בחטא עץ הדעת, ותכלית קיומנו ועבודתנו היא לגאול את ה"אני הפנימי" ולהשיבו למקומו המקורי כפי שהיה קודם חטא אדם הראשון, לתורה שהיא בבחינת **עץ החיים**.

אפשר שלימוד גמרא מעמיק אצל הלומדות את הזיקה הרוחנית לעבודת ה' ולקיום מצוות ואני מאמין בכנותן שבדרך, אך הפן אין זו אופורה שבתוכה סמוי ארס מפעפע ומחלחל לתוך נפשה?

צריך לזכור שגם ברצון ללמוד גמרא יכול להיות מעורב היצר הרע, יצר המסתתר בידענות, באתגור השכל, בפזילה לעולם שאינו שלך, וכל פזילה משמעותה סטייה מן האמת הפנימית הנגוזה בנפשך. גם הבנים אינם חסינים מפני גאווה, יוהרה וזחיחות הדעת, ואף מבריחה מהתבוננות פנימית, הרי בלם וחוה עצמם הסתתרו בתוך עץ הדעת במקום לערוך חשבון נפש, אלא שהיזקו של לימוד כזה אצל הנשים מצוי ביותר כפי שקרה לאישה מול עדמוניותו של הנחש.

לכן כשאנו עומדים מול השאלה של לימוד גמרא לנשים אנחנו צריכים לשאול את עצמנו אם זה משרת את תהליך הגאולה של ה"אני

טא חמור עוד יותר הוא דווקא כלפי חז"ל וכלפי העמדת דבריהם רק על בסיס הרקע של מעמד הנשים בתקופתם ולא כאמירות הנובעות מרוח קודשם ומעומקם הסתכלותם והבנתם את נפש האישה

הפנימי" שלהן או שמא מנצית את גלותו חלילה, למרות כל הסגנוריה עליו.

כאן ראוי שנביא את דברי הרמח"ל ב"דרך ה'", שאושרו של כל יצור הוא כפי המידה שהוא מוציא לפועל את טבע נפשו.

דברי חז"ל ביחס לנושא הנ"ל נובעים מעומק ראיינם את ההשפעה שיש ללימוד גמרא על עולמה הפנימי של האישה ולא רק על פי הרקע ההסטוריי בשל חיי.

במדרשות המקנות לבנות תורה על פי התפיסה הפנימית הזאת, הבנות עוסקות בלימוד תורה ולעתים אף משולבים בלימוד סוגיות תלמודיות, אך לא כעיקר אלא כאמצעי עזר מתוך חיפוש נפשה של הבת כשתמטרה היא להשיבה אל תמימותה ואל תמותה, להשיבה אל עץ החיים, להביא אותה אל אושרה שהוא גם מלשון אישוה.

אישה שהכרתי, אישה גדולה ותלמידה חכמה שסיימה את כל הש"ס, קיבלה על עצמה לאחר זמן שלא ללמוד נשים גמרא אחר שעמדה על השלכות של הדבר על עצמה.

הרב מאיר כהן מלמד במכונים גבוהים לנשים ובמדרשת מעיין גנים (עפנת). מחבר פירוש "מאירת עיניים" לסידור לבת ישראל "יראת ה'"

ב"ה אב תשע"א אוגוסט 11'
הורים בעד החמ"ד
(החינוך הציבורי הממלכתי דתי)
א. אנו, יושבי ראש וחברים בוועדי הורים מבתי ספר ממלכתיים דתיים ברחבי הארץ, מבקשים להביע הכרת טובה למנהיגי החינוך הממלכתי דתי (חמ"ד), בראשות ד"ר אברהם ליפשיץ, על פועלם המסור לביסוסו של החינוך הדתי וחיזוקו בבתי הספר, בקהילות ובמפעלי הקיץ.
כהורים מקהילות שונות אנו מעידים כי החינוך הדתי משתדל לתת מענה מותאם לצרכינו, תוך הקשבה מתמדת ותשומת לב לשמירת מכנה משותף רחב ככל האפשר לכל מוסדות החמ"ד.
ב. בשבועות האחרונים מתחוללת המומה (מיותרת) ומתקפה תקשורתית סביב חלוקת שעות הלימודים בחינוך הממלכתי דתי, ביוזמת קומץ הורים, המובלים ע"י תנועת "נאמני תורה ועבודה" הנתמכת בידי "הקרן החדשה לישראל", מהם עולה כאילו החמ"ד שינה את משנתו החינוכית היסודית ומנביר את שעות לימודי הקודש על חשבון שעות לימודי החול, דברים אשר עובדתית אינם נכונים. הורים אלו דוחפים להפחתת שעות לימודי הקודש בחינוך הממלכתי דתי ופגיעה בצביון הדתי של החמ"ד, ומפעילים לחצים על וועדי הורים ברחבי הארץ נגד מדיניות החמ"ד.
ג. מהפרסומים הנ"ל, עלולה להיווצר תמונה שגויה, כאילו זהו 'קולם' של הורי החינוך הדתי.
אשר על כן, ראינו כחובה להשמיע את קולנו (על חשבון כספנו הפרטי) - קולם של הורים רבים המעוניינים לחנך את ילדיהם בחינוך הממלכתי דתי, כשהתורה תופסת מקום מרכזי וחשוב, יחד עם מקצועות החול, כפי שהתאפיין החמ"ד שנים רבות, בהם חרט על דגלו שילוב אופטימאלי בין לימודי קודש וחול והצליח להגיע להישגים חינוכיים, ערכיים ולימודיים גבוהים.
אנו רואים בלימוד התורה ומקצועות הקודש את נשמת החינוך היהודי, זאת תוך שילוב מיטבי של כל לימודי החול והאומנויות. דרך זו מעצבת את אישיותו של התלמיד ומעמידה בוגר שהציונות הדתית היא דרך חייו.
ד. אנו שמחים להיות חלק מבית החינוך של משפחת החמ"ד והחינוך הציבורי הממלכתי. המשיכו בפועלכם המבורך, הנכם מייצגים את השדרה המרכזית של הציבור הממלכתי דתי.
הורים בעד החמ"ד
יו"רים וחברי וועדי הורים מירושלים, באר שבע, בית שאן, בת ים, גבעת שמואל, חדרה ולוד
(התארגנות ראשונה)
ניתן להצטרף לחתימה במייל: horimbadhamamad@gmail.com
אנו מזמינים וועדי הורים ברחבי הארץ והורים המזדהים עם מכתב זה להצטרף אלינו בחיזוק ראשי החמ"ד ומנהלי בתי הספר בעשייה החינוכית ובהגברת החינוך הערכי והציוני דתי.
נא לפנות למייל: horimbadhamamad@gmail.com

ההרשמה בעיצומה!
המספר הכי חשוב הוא הציון שלך
לחמן
בגרות ופסיכומטרי
1-800-400-500
www.lachman.co.il

כבר לא כנגד כולם

כנראה שגם בעיניים של זוגות 'לייטים' וגם בעיניהם של 'חרד"לים' יש משהו רומנטי בלראות ילד בן עשר שהספיק לעבור על חמישה חומשי תורה ונביאים ראשונים, ואפילו יודע לשנן בע"פ פרקים שלמים של משניות < תלמודי התורה בציבור הדתי־לאומי הם כבר מזמן תופעה, עד שכיום אפילו בבתי הספר ממלכתיים־דתיים הגיעו למסקנה ששירות תלמוד התורה חייב להינתן לקהל הלקוחות - ההורים < לקראת שנת הלימודים הבאה יצאנו לברר מהו 'תלמוד תורה'. אילו ילדים נשלחים לשם. מה מקומם של מקצועות החול בתכנית הלימוד. מדוע משרד החינוך החליט להכניס את המסלול תחת כנפיו, ומדוע חלק מתלמודי התורה הפרטיים עדיין חוששים להיכנס. ובעיקר היכן הילדים בכל הסיפור הזה

יואל יעקובי

על אף שזה נשמע כך, לא מדובר בעוד דרגה חדשה לנגדים או במונח מקוצר מתוך הז'רגון הצבאי - התתמ"ד הוא התוצר החדש יחסית מבית החמ"ד: תלמוד תורה ממלכתי־דתי. אם בעבר הייתה סתירה מובנית בין המושג 'תלמוד תורה' ל'ממלכתי־דתי' הרי שהיום, כך מתברר, המושגים האלה יכולים אפילו לגור בכפיפה אחת.

על קדושת הליבה והליבה הקדושה

מהו בכלל 'תלמוד תורה'? איזו אוכלוסייה מוצאת בו עניין ובמה הוא שונה מבית ספר ממלכתי־דתי? את רשות הדיבור ניתן דווקא למי שבמוצהר מייצג את תלמודי התורה הלאומיים מהזן הפרטי, הרב יהודה לבמן, ראש ארגון הת"תים הלאומיים ובעצמו מנהל את תלמוד תורה 'בן פורת יוסף' ביצהר: "תכנית הלימודים בממ"דים הפכה את התורה למקצוע ולא לאורחות חיים. בתלמודי התורה התורה איננה מקצוע, אלא הקודש הוא עיקר והחול שני לו. הליבה היא לא של משרד החינוך אלא ליבת הקודש. ברובם המוחלט של תלמודי התורה הבוקר, שהוא בעצם עיקר היום, מוקדש לתורה".

תלמודי התורה בציבור הדתי־לאומי לא היו קיימים מאז ומעולם. בשלב מסוים, עם התגבשות מסה קריטית של הורים "תורניים" יותר, שהחינוך הממלכתי־דתי הרגיל לא סיפק אותם, לא מבחינה לימודית אך גם לא מבחינה דתית (כמו למשל: כיתות מעורבות לבנים ולבנות, מורים ומורות ברמה תורנית לא גבוהה), החלו לקום תלמודי התורה. בתחילה הייתה זו תופעה שולית יחסית, אך עם התגברות הזרם התורני בתוך הציבור הדתי־לאומי, הלך מספרם של תלמודי התורה וגדל, עד שלעתים הם העמידו בספק גם המשך קיומו של הממ"ד הסמוך, בגלל עזיבת התלמידים אל התלמוד תורה. כשתופעה זו הצטרפה למצב שבו ש"ס ורשתות חינוך נוספות מזנבות גם הן בחינוך הממלכתי־דתי, נוצר מצב שבו קצב גידול החמ"ד (חינוך ממלכתי־דתי) קטן משמעותית ביחס לקצב הגידול של החינוך המוכר שאינו רשמי, הכולל, בין השאר, את הרשתות החרדיות ואת רוב תלמודי התורה הלאומיים. מצב זה גרם כנראה לפני כמה שנים לשינוי החשיבה של מנהיגי החמ"ד, והם הבינו שאם שאמונים על מתן כלל צורכי החינוך בציבור, הם חייבים לתת מענה גם לצורך הזה.

ההבדל הוא לא רק בכמות השעות, אלא גם בתכנית הלימודים ובעיקר. "בעוד שבממ"דים לומדים פ"ש, דינים ועוד כל מיני שמות כאלה", כך מכנה לבמן את המקצועות הללו, "הרי שבתלמודי התורה הכיוון הוא ללמוד את התורה כולה על הסדר, ולא קרעים קרעים. כשאני קולט ילדים מתוקים שהגיעו מממ"ד לכיתות הגבוהות יותר של התלמוד תורה, אני מנסה, ללא הצלחה, להבין מה הילד למד עד שהגיע אלינו". לדברי לבמן, השיטה משפיעה מאוד על הילד, ומלבד הידע התורני שהוא סופג, הוא גם מתרגל לעמול: "מבחינתו ללמוד תורה במשך כמה שעות זה הרגל ילדות. גם מצד הסדר שזה עושה לילד בראש יש יתרון - תורה, נביאים, כתובים, שישה סדרי משנה. זה משפיע מאוד על היכולות של הילדים ללמוד בהמשך תלמוד".

"אבל עיקר ההבדל", מדגיש לבמן, "הוא העצמאות שיש להנהלה הרוחנית והמעשית של תלמודי התורה והיא קובעת מה ילמדו, מה עיקרי ומה משני, מהו עיקר ההיקף של החול מול הקודש. ממ"ד סטנדרטי כפוף לחמ"ד וההנהלה שלו אינה יכולה לקבוע בעצמה את תכנית הלימודים".

היקף הידיעות הנרכש ומידת ההעמקה בהן משתנים מתלמוד תורה אחד למשנהו. בתלמוד תורה שביצהר, לדוגמה, תלמידי כיתה ז' מסיימים בימים אלו את לימוד משניות סדר זרעים כולו ברמה של כמעט יודיעה בעל פה, וכך תלמידים שם גם סדרים נוספים. "זו בקיאות שהופכת להיות הרגל", אומר לבמן. "הלימוד הוא מתוך תנ"ך שלם ומתוך 'משנה סדורה' (ללא פירושים), וזה גורם לילדים להתרגל שלא לרוץ מיד לפרשנים". ההיקף המרשים הזה מאוד הן בזימנת החמ"ד והן מצד השטח", אומר הרב עובדיה, "והתפתחו מודלים שונים של תלמודי תורה, חלקם כמסלול נוסף בתוך בית ספר קיים וחלקם כמאפיין את כל כיתות הבנים בבית הספר, למשל בעכו, ברמת־גן, באשקלון, בקריית־מלאכי, בקריית־גת ובמקומות רבים נוספים. כיום יש כ־400 כיתות תלמידים מתוך כ־4,000 בכלל, כעשרה אחוזים".

בד בבד עם עידוד פתיחת התתמ"דים ישנם אנשים וגופים בצינורות הדתית שחוששים דווקא מ"התחרדות" החמ"ד, מגמה שלדעתם מגיעה מהרוח הנושבת במסדרונות ההנהלה שלו.

הרב אוריאל עובדיה מבקש להצביע על השימוש המשובש במושגים: המושג 'התחרדות' מתייחס למגמות המנוגדות לממלכתיות, ואילו כאן מדובר בתהליך הפוך לגמרי, תהליך של חיזוק התורניות הלאומית ושל הצטרפות ציבור ומוסדות מהחינוך הפרטי לחינוך הממלכתי, כך שהטענה לא מובנת. "אם הכוונה היא לכך שהולכת ומתעצמת דרישה לריבוי תורה בקרב קהילות רבות, הרי שזו בוודאי מגמה משמחת שהנהלת החמ"ד שותפה לה ברצון, כשם שהיא מובילה תהליכים משמעותיים לחיזוק הלמידה וההישגים הלימודיים בכל מקצועות החול, ובפרט בלימודי הליבה". הראיה הטובה ביותר לכך לדעתו היא העובדה שלמרות הקדשת השעות הרבות ללימודי הקודש, ממוצע ציוני המבחנים הארציים כולל הבגרויות בחמ"ד גבוה מממוצע יתר בתי הספר, וכן העובדה שבוגרי החינוך הממ"ד נמצאים בכל תחומי האקדמיה והעשייה בישראל. אם אכן ישנן מגמות כאלו הן תוצאה של ההתפתחויות בקרב הציבור, סבור הרב עובדיה. כוחות השוק קובעים את הכיוון.

תלמוד תורה בחברון. צילום ארכיון. למצולמים אין קשר לכתבה. צילום: נתי שוחט פלאש 90

אל תקרא לי 'פרטי'

קצת מפתיע, אבל הרב עובדיה מציין שהדרישה לכיתות תלמידים מגיעה מכל סוגי הקהל. "ממסורתיים ועד תורניים". מתברר שגם הורים שאינם מגדירים עצמם לגמרי דתיים רואים בהעשרה התורנית דבר משמח שנותן סיפוק לילד. הוא מביא כדוגמה בית ספר בשכונה מסורתית באשקלון בעלת רקע סוציו אקונומי נמוך יחסית, שתויג כבית ספר נחשל. כעת, לאחר הקמת כיתות המלמדים בו הוא הפך לכזה שהורים רבים - גם מחוץ לאזור הרישום של בית הספר - נאבקים כדי להירשם אליו. דוגמה נוספת היא בית הספר מימון שבקריית־משה בירושלים, שעמד על סף סגירה. "בית הספר הזה מצוי בתוך אזור רווי מוסדות תורניים לא־ממלכתיים, ודווקא שם הגדירו את בית הספר כתלמוד תורה צומח בשיטת ברקאי בשילוב זילברמן. היום הוא פותח שתי כיתות בשנתון ומצליח בצורה בלתי רגילה, ומדובר על ציבור לאו דווקא "תורני", אלא כזה ששולח לממ"ד רגיל, אבל הרוח של תלמוד התורה הפכה מוקד משיכה לכל האזור".

הרוח הזאת, שהחלה עוד לפני כניסתו של ראש המנהל לחינוך דתי אברהם ליפשיץ לתפקידו, לובתה על ידו. בחזונו ראה ליפשיץ את מערכת החמ"ד ככזו שנותנת מענה לכל גווני האוכלוסייה. "כולם תורניים, אלא שיש כאלה שחשוב להם הצד המדעי, למשל. החזון שלי הוא שכולם יחיו בתוך החמ"ד בכבוד ובאהבה. הדברים הולכים ומשתכללים, מי שרוצה יותר תורה בחמ"ד זה יפה ביעייני, וגם מי שרוצה יותר מדע זה נפלא בעייני. המטרה היא לחזק כל אחד במקום שבו הוא נמצא".

ישנם יתרונות שונים לכך שהחינוך התורני הלא ממוסד יכנס לחמ"ד. מצד החורים - גם אם הם עדיין יצטרכו לשלם עבור תוספת השעות, הרי שהתשלום יהיה על פי רוב נמוך באופן משמעותי. החמ"ד מצידו מעוניין באופן טבעי להרחיב את שורותיו. אולם ליפשיץ מעלה גם שיקול אידיאולוגי לטובת החינוך הציבורי: "אנחנו מחוננים להיות חלק מהציבור וחושבים שכך נכון יותר. בית ספר פרטי יכול להחליט את מי שלומד במוסד ציבורי, שאליו מתקבלים כולם, מפסיד משהו. להפך, כולם יוצאים נשברים. כולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה".

יהודה ליבמן: "הכיוון הוא ללמוד את התורה בולה על הסדר, ולא קרעים קרעים. מבחינת הילד ללמוד תורה במשך כמה שעות זה הרגל ילדות. גם מצד הסדר שזה עושה לילד בראש יש יתרון - תורה, נביאים, כתובים, שישה סדרי משנה. הלימוד הוא מתוך תנ"ך שלם ומתוך 'משנה סדורה' ללא פירושים.

הרב אוריאל עובדיה: "המושג 'התחרדות' מתייחס למגמות המנוגדות לממלכתיות, ואילו כאן מדובר בתהליך הפוך לגמרי, תהליך של חיזוק התורניות הלאומית ושל הצטרפות ציבור ומוסדות מהחינוך הפרטי לחינוך הממלכתי

על הטענה על החלשת לימודי החול בחמ"ד: "הראיה הטובה ביותר לאי נכונות הטענה היא העובדה שממוצע ציוני המבחנים הארציים כולל הבגרויות בחמ"ד גבוה מממוצע יתר בתי הספר

ליפשיץ אינו מבין מדוע תלמודי התורה הלאומיים אינם מצטרפים כולם לחמ"ד. "צריך לשאול אותם, אולי הם לא מעוניינים להזדהות עם הממלכתיות".

תלמוד תורה גדול, הוותיק שבין הת"תים הלאומיים, הוא תלמוד תורה 'מורשה' שהוקם על ידי אברהם מרכז הרב לפני קרוב ל־35 שנה. לאחרונה הוא עשה צעד דרמטי והצטרף בצורה מלאה לחמ"ד. הרב הלל פלסר, מנהל 'מורשה', אומר שהצעד הזה לא דרמטי כל כך. "מאז ייסודנו היינו תחת פיקוח החמ"ד" הוא אומר. "השיעורי היחיד הוא שעכשיו גם מבחינה אדמיניסטרטיבית נכנסנו למנהל החינוך הדתי".

הוא מאפיין של מקומות שבהם לומדים ב'שיטת זילברמן' - שיטה נפוצה ופופולרית בתלמודי התורה החדשים, שמבוססת בעיקר על שינון, אולם גם במקומות אחרים ההיקף הוא גדול, גם אם שינה השקעה גדולה יותר בהבנה.

ומה לגבי מקצועות החול? גם תלמודי התורה, שרובם מוגדרים 'מוכר שאינו רשמי', מחויבים ל־75 אחוזים מתכנית הליבה של משרד החינוך גם במקצועות החול. הרב משה שטיינר, מנהל תלמוד תורה 'מוריה' בבית־שמש טוען שלומדים אצלם את רוב מקצועות החול ברמה מספקת שבסופו של דבר מקבילה בתוצאותיה לנדרש בחמ"ד, אף שמקדישים לכך פחות שעות. מקצועות החול כוללים עברית, חשבון, אנגלית, טבע ומדעים, התעמלות, אמנות וכדומה. המקצוע 'מולדת' מקבל שם מקום מיוחד ונקרא 'ארץ נחלה', ולתלמידים יוצאים גם לטיולים בשטח הקשורים למה שנלמד.

ההבדל הבולט ביותר במקצועות החול הוא מיעוט לימודי האנגלית בתלמודי התורה, כשבחלקם כלל לא לומדים מקצוע זה מסיבות אידיאולוגיות.

מי שמפריע מקבל סוכרייה

אצל מי שקרא יותר מדי את ספרות דור ההשכלה, 'תלמוד תורה' מתקשר למלמדים זעופים ותלמידים מעוגים, אולם מתברר שהמציאות בשטח, לפחות היום, שונה לחלוטין. אחד ממנהלי תלמודי התורה ששאלתי על עונשים רופניים, נעלב מעצם השאלה: "אצלנו לתלמיד שמפריע נותנים סוכריות, ואז הוא לא מפריע יותר. יש לו ייסורי מצפון - גם להפריע וגם לקבל סוכרייה?!". שעות הלימוד הרבות יותר בתלמודי התורה לא יוצרות הרגשה של עול, "להפך", אומר הרב משה שטיינר, "כשילד מגלה שהיום שלו עמוס ומנוצל, יש לו הרבה יותר סיפוק. יש להם הפסקות שחשוב לנו להקפיד עליהן, יש הרבה טיולים, ומצד שני הם בעצמם לומדים במרץ, בהתמדה ובאינטנסיביות, וזה עצמו משמח אותם". ליבמן מספר שהתלמידים באים לבית הספר בשמחה, גם כשבבתי הספר האחרים החופש הגדול כבר בעיצומו. "יש אצלנו כיתה שמתאמצת להספיק לסיים את משניות סדר מועד והם רוצים להוסיף עוד שעה ליום הלימודים". הוא אומר, "אולם אותנו, הוא קיים גם במקומות אחרים". באופן מפתיע, וקצת שובר הנחות יסוד, הדברים נכונים במיוחד בכל הנוגע לשינון - השינון משמח מאוד את הילדים הקטנים. "נכנסתי לכיתה ז' לשוחח אתם לרגל סיום סדר זרעים. זה מה שהכי מרומם אותם עכשיו, הם מתרגשים ומכינים חידונים, הצגות והפתעות להורים. מה יותר משמח ילד מאשר להביא לידי סיום את מה שהוא בנה ויצר בעצמו?"

שיטות ההוראה המשמשות את התתמ"דים מתבססות על שלוש שיטות הוראה עיקריות. הוותיקה ביותר היא שיטתם של תלמודי התורה 'מורשה' ו'מוריה' שברובע, השנייה היא שיטת ברקאי, מייסודו של הרב דן בארי, והשלישית, שהפכה בשנים האחרונות להיות נפוצה, היא שיטת זילברמן.

ליבמן מסביר ששיטת 'מורשה' ו'מוריה' בנויה בבסיסה על שיטת תלמודי התורה הליטאיים הוותיקים, בתוספת דגש על לימוד התנ"ך והמשנה ובצירוף הדרכות של הרב צבי יהודה קוק זצ"ל. לימודי החול שם לם לכתחילה, מלבד לימוד האנגלית שלא קיים בשני תלמודי התורה המייסדים של השיטה, 'מורשה' ו'מוריה' שברובע היהודי בירושלים, אך קיים באחרים. הלימוד שם מתאפיין בהעמקה, ואת ספר בראשית, למשל, לומדים במשך שנה שלמה (מתחילים מפרשת 'לך לך'!), ובמהלכו מושם דגש על ארץ ישראל ועל סוגיות שקשורות ל"מעשה אבות סימן לבנים". הדגש על ארץ ישראל ניכר גם בתכנית לימודים מובנית שבמסגרתה יוצאים לטיול אחת לחודש.

שתי השיטות האחרות מתבססות על הדרכת חז"ל במסכת אבות, שאותה שב והדגיש המהר"ל מפראג, האומרת: "בן חמש למקרא, בן עשר למשנה, בן חמש־עשרה לתלמוד". שיטת ברקאי המקורית מתאפיינת במתן דגש גם על בניין השכלתו הרחבה של הילד: בלימוד פרשת בראשית ילמדו עניינֵי מדע הקשורים לבריאה, לימוד פרשיות האבות ילווה בלימוד ההיסטוריה של העולם העתיק וכן הלאה. כמו כן מושם שם דגש על ההבנה. שיטת זילברמן, לעומת זאת, נצמדת להדרכת חז"ל "למגמר והדר למסבר" - קדם לשנן ולרכוש ידע ראשוני ורק אחר כך להבין לעומק בצורה ישרה.

למרות החלוקה היסודית הזאת, כשהשיטה מוכנסת לבתי הספר היא לא תמיד מוכנסת בשלמותה, אלא מותאמת לבית הספר המסוים, ופעמים מופיעים בה יסודות משיטות אחרות.

ברוכים הבאים לחינוך הממלכתי

מי שהחל בבניית תלמודי תורה בתוך החינוך הממוסד הממלכתי־דתי הוא הרב אוריאל עובדיה, המפקח הארצי על בתי הספר היסודיים בחינוך הדתי, בשיתוף צוות של מדריכים ומלמדים ותיקים. הוא מספר שלפני כתשע שנים החלו במנהל החינוך הדתי מהלך של פתיחת כיתות תלמוד תורה - במסגרת 'תכנית המלמדים' - בתוך בתי ספר ממ"ד קיימים בכל רחבי הארץ. חלק מבתי הספר האלה עמדו לפני סכנת סגירה בגלל התמעטות תלמידיהם, וחלקם היו דווקא בתי ספר מבוססים שהייתה בהם דרישה לכך.

היוזמה החלה בקטן, כ־20 כיתות במקומות שונים ברחבי הארץ. הכיתות הללו היו בעצם כיתות אורגניות בתוך בית הספר. "במהלך השנים המגמה הזאת התרחבה ביותר בציבור הדתי־לאומי. הראיה הטובה ביותר לכך לדעתו היא העובדה שלמרות הקדשת השעות הרבות ללימודי הקודש, ממוצע ציוני המבחנים הארציים כולל הבגרויות בחמ"ד גבוה מממוצע יתר בתי הספר, וכן העובדה שבוגרי החינוך הממ"ד נמצאים בכל תחומי האקדמיה והעשייה בישראל. אם אכן ישנן מגמות כאלו הן תוצאה של ההתפתחויות בקרב הציבור, סבור הרב עובדיה. כוחות השוק קובעים את הכיוון.

ליבמן מברך על כך שמשרד החינוך ממנף את תלמודי התורה שבממ"דים כחלק ממגמתו להיאבק בהתרחבות החינוך הבלתי רשמי, אך מצד שני הוא מיצר על התקנות שלפיהן אין להקים מוסד חינוכי שאינו רשמי במקום שהוא פוגע בבית ספר ממ"ד קיים, "הרי תמיד אפשר לטעון שהוא פוגע".

האלטרנטיבה: ש"ס

אם המגמה של שילוב תלמודי התורה בחמ"ד חיובית, מדוע תלמודי התורה הפרטיים מהססים להיכנס?

"ראשית", אומר הרב יהודה ליבמן, "הליבה של משרד החינוך לא מהווה ליבה מבחינתנו. מלבד זאת, ישנו חשש מהנהלת החמ"ד, שהיא כל כך ממוסדת, מה שיגרום לפגיעה בעצמאותם של הת"תים. סיפר לי מלמד מאחד התתמ"דים שתמיד ישנו מאבק סמוי בין הנהלת בית הספר והחמ"ד לבין תלמוד התורה שבתוך בית הספר. מבחינה מסוימת דווקא הכניסה של תלמוד התורה לתוך ממ"ד קיים כיחידה עצמאית מדגישה את הייחוד מתבדל, יותר מאשר תלמוד תורה נפרד לגמרי", מתקיף לבמן מכיוון לא צפוי. "לזה תחנך את הילדים? להתבדלות?" הוא תוהה.

הרב אוריאל עובדיה חושב אחרת. "בשנים האחרונות למדו תלמידי התורה הוותיקים לראות שבחמ"ד יש מענה רציני שאפשר לתת בו אמון. יש אנשים, שאצלם תהליך האמון טרם הושלם. אני מתאר לעצמי שבתוך שנה־שנתיים יושלם התהליך וגם האחרים יצטרפו".

הפתרון שליבמן דוחף אליו הוא הקמת חטיבה נפרדת במשרד החינוך שאליה יהיו כפופים הת"תים. לדעתו הכנסת הת"תים לתוך מערכת החמ"ד רק תגביר את המתח בתוך הציבור הדתי־לאומי. אחת הדוגמאות שמביא ליבמן נוגעת לתלמוד תורה בצפון הארץ הפועל בשיטת השינון, שנוסד ב'כפר־קדם' שליד השועיה ועבר לכפר הנוער הדתיות. בגלל הוראות שר החינוך בעניין פגיעת מוסד מוכר שאינו רשמי בממ"ד, תלמוד התורה הזה הצטרף בסופו של דבר לתוך ממ"ד עירוני בטבריה.

למנחם גולדברג, תושב השועיה וממייסדי תלמוד התורה הזה, יש בטן מלאה על הרדיפות שסבל מהן המוסד שרצה להקים עבור בנו. "התובנה שהכל נובע מהתורה נוצרה אצלנו לאחר הגירוש מגוש קטיף", הוא משחזר. לדבריו, המחסומים על דרכו של תלמוד התורה הוצבו דווקא על ידי אנשים חובשי כיפות, "המזדוהיניקים של פעם לא הבינו שיש ציבור שרוצה שהילדים שלו למדו יותר תורה. מערכת החמ"ד לא הייתה מוכנה מספיק לקלוט אותנו. לא היו מספיק תקנים ושעות הוראה". מי האשים במקרה זה? האם זו ההנהגה המקומית של החמ"ד או הנהלת בית הספר? זו נקודה שראוי לברר, אבל השורה התחתונה היא שהשידוך לא עלה יפה, וכעת תלמוד התורה הזה עזב את הממ"ד והצטרף (כמו עוד כמה תלמודי תורה לאומיים) לרשת 'מעיין החינוך התורני' של ש"ס, על אף שהוא מורכב מתלמידים המגיעים ממשפחות מהציבור הדתי־לאומי. גולדברג טוען שהעדר תלמוד תורה בגליל התחתון פוגע גם בייהוד הגליל. הוא יודע לספר על משפחה מבית־חג'ג'י שהתעניינה במעבר לאזור, אבל משהבינה שאין תלמוד תורה בתחומי המועצה האזורית גליל תחתון ויתרה על הרעיון.

הרב אוריאל עובדיה אומר שתלמודי התורה שבחמ"ד הם סיפור הצלחה פדגוגי ברוב המקרים, ואם יש מקרים של חוסר הצלחה הדבר נובע בד"כ מסיבות כלכליות, או כאלו הקשורות במדיניות של הרשות המקומית וכד' ולא מסיבות פדגוגיות. "זה גם מה שקרה בטבריה, העול הכלכלי מצד ההסעות היה כבד, כי בחמ"ד אין כמעט בתי ספר עם אישור להסעות".

על השאלה כיצד תלמודי התורה החרדיים מצליחים לשרוד כלכלית במקומות שאחיהם הצעירים והלאומיים אינם מצליחים עונים הגורמים השונים באופן קיומי ופשוט: ישנן שתי רשתות מתוקצבות, שדואגות לתלמידיהן בצורה מלאה, על אף שהמוסדות שבהן אינם שייכים למערכת החינוך הממלכתית. מדובר ברשת 'החינוך העצמאי' של יהדות התורה, וברשת 'מעיין החינוך התורני' של ש"ס. יהודה ליבמן אומר שהחחקיה בעניין זה נעשתה בשנת 1992, מה שיכול גם ללמד על הרקע שלה - הקמת ממשלת רבין. "רשתות עצמאיות דתיות־לאומיות לא יכולות ליהנות מהפריבילגיה, כי הן לא היו קיימות בתקופה ההיא. הפיתוי לעבור לרשת 'מעיין החינוך התורני' גדול, בגלל האוטונומיה הגדולה שמאפשרת הרשת לתלמודי התורה הלאומיים שהצטרפו אליה, ואכן ישנה מגמה בקרב חלק מתלמודי התורה הלאומיים להצטרף לרשת של ש"ס".

מחוץ לחומות

ואולי באווירת שבתות הנחמה, יזומה משמחת וכמעט נטולת מתחים להקמת תתמ"ד נרקמת בירושלים שבין החומות. השאלה המתבקשת היא מה הצורך בכך. הרובצ משופע במוסדות חינוך: תלמוד תורה זילברמן חרדי, אחיינים, 'מורה' ואפילו מס"ד הרובצ. לשם מה צריך שחקן נוסף במגרש? התשובה היא שנוצר כאן מצב מוזר משהו, שמסביר אולי את גודל הבעיה והצורך הקיים למענה גם במקומות אחרים. "התלמוד תורה מקובל על הרבה מאוד משפחות, אבל לא מתאים לכל הילדים", אומר הרב דעואל (דולי) בסוק, ראש אולפנת צביה ומן ההורים המייסדים של התתמ"ד. בסוק מספר שבאופן פרדוקסלי במס"ד הרובצ לומדים תלמידים שמגיעים מחוץ לרובצ, משכונות כמו קטמון ובקעה, ברובם עולים מצרפת ומאנגליה, בעוד שילדי הרובצ, עיר דוד, מעלה הזיתים והאזור שמעוניינים ללמוד בממ"ד, נוסעים לממ"ד הר נוף, "שהוא אולי המבנה המערבי ביותר בירושלים".

הכוונה המקורית היא שיהיה אגף תורני לבנים ואגף מקביל לבנות, אולם בינתיים נראה שלשנה הקרובה יהיה רק מסלול לבנים, המשך למה שהיה כבר השנה. המודל הלימודי הוא זה של מס"ד הר נוף, ממ"ד שהפך כולו לתלמוד תורה ממלכתי־דתי. על רגל אחת זה אומר שמדובר בזרם ביניים שמצד אחד רוצה לחסום תחת כנפי הממסד ומבקש להימנע ממה שיש הרואים בו חוסר מקצועיות בתלמודי התורה, ומצד שני לא מרוצה מהרמה הבינונית של לימוד מקצועות הקודש בממ"דים העירוניים.

אחד הדברים שמאפיינים את התתמ"ד החדש הם לימודי ירושלים הקדומה. כשאני שואל את הרב דולי על ה'חידוש' הזה, לימודי ארכיאולוגיה לילדים, הוא משיב שזה לא גימיק שהומצא לצורך התלמוד תורה החדש. "זה דבר שלקחנו דווקא מממ"ד הרובצ הרגיל. זו תכנית שקיימת שם כבר כמה שנים, לומדים את נושא ירושלים, ובסוף עושים פרויקט גמר עם ההורים".

ממ"ד, מחמ"ד או תתמ"ד - על דבר אחד אפשר לברך ביחד - ריבוי האפשרויות לחינוך הילדים, גם בתוך המסגרת המלכתית הרגילה, מאפשר להדר יותר במצווה הכל כך מרכזית בהידות, "ושיננתם לבניך", "ולימדתם אותם את בניכם".

אברהם ליפשיץ: "אנחנו מחוננים להיות חלק מהציבור וחושבים שכך נכון יותר. בית ספר פרטי יכול להחליט את מי הוא מקבל למוסד. אני לא חושב שבגלל זה מי שלומד במוסד ציבורי, שאליו מתקבלים כולם, מפסיד משהו. להפך, כולם יוצאים נשברים. כולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה

מנחם גולדברג, מצפה הושעיה: "התובנה שהכל נובע מהתורה נוצרה אצלנו לאחר הגירוש. המחסומים על דרכו של תלמוד התורה הוצבו דווקא על ידי חובשי כיפות, המזדוהיניקים של פעם לא הבינו שיש ציבור שרוצה יותר תורה. השורה התחתונה היא שתלמוד התורה הזה עזב את הממ"ד והצטרף לרשת 'מעיין החינוך התורני' של ש"ס

עושים צדק חברתי

30 ערים. 70 קבוצות. 2,100 מתנדבים. 8,400 ימי התנדבות • עפולה. שוהם. בני עקיבא. רמלה. איתמר. רעננה. בית־שאן. עזרא. ירושלים. אשדוד. תל־אביב מרכז. אריאל. מעלות. מודיעין. נווה־צוף. בית־שמש. שנת שירות. פתח־תקווה • אולי לא עודכנתם על המהפכה שקרתה כאן הקיץ, מהפכה לא כל כך מתוקשרת, בלי הפגנות, יחצנים או לוביסטים, אבל לא פחות ממהפכה: שבועות ההתנדבות, קיץ תשע"א • אוהלים? הפעם רק כדי שיהיה איפה לישון בשטח

נעם גוטליב

כאחד שעבר לא מעט חופשים גדולים בימי לימודיו העליזים, קרה יותר מפעם אחת שיצאתי מהחופש הגדול בתחושת החמצה, מין תחושה כזאת שמרגישים כשמסתכלים אחורה על תקופה של חודשיים, ומרגישים שבזמן הזה אפשר היה לעשות הרבה יותר. לא חסר במה להתנדב, לא חסרים במדינה מי שמשווים לעזרה. וגם רצון לתת ולעזור, ברוך ה', לא חסר. אז למה לא תרמתי יותר, הייתי שואל את עצמי, ועונה: כי לא מצאתי איך. נכון, תמיד אפשר למצוא מקום להתנדב לכמה שעות בשבוע, אבל כשרוצים להתנדב בקבוצות, ולמשך יותר משעות בודדות, נתקלים במבני סתום.

כמעט בכל מקום בארץ זקוקים לידיים עובדות. החל ממוסדות למיניהם, שהחופש הוא הזמן היחיד בשנה שבו אפשר לנקות אותם לעומק, לשפץ ולסייד, חוות חקלאיות שתמיד צריכות עוד ידיים בשדות, קייטנות התנדבותיות למיניהן, בתי אבות, גרעינים תורניים, גני ילדים, יישובים ביש"ע, עיירות פיתוח ועוד היד נטויה. חלק גדול מהנוער מוכן להקדיש חלק משמעותי מהזמן שלו לעשייה – אם דרך הסניף, ועד השכונה או בית הספר, אבל בלי גורם מסודר שיקשר בין המתנדבים להתנדבות שום דבר לא זז. עובדה.

הזענו הרבה

והקיץ, בפעם הראשונה, הגיע השינוי הגדול שדחף את העסק קדימה. זה קרה בתוך מוקד הקיץ של 'לאורו נלך', ובהשתתפותם של גופים רבים שתרמו כל אחד את תרומתו: **החמ"ד ומפעלות הציונות הדתית** ארגנו את המעטפת ואת האוטובוסים שהסיעו את המתנדבים למקומות ההתנדבות, עמותת **בת־עמי** תרמה את דירות השירות שלה לטובת המתנדבים, ארגון **מרימים את הדגל** יצר חיבור בין הנוער לבין מקומות ההתנדבות וליווה בשטח את הפרויקט, **מעלה – המרכז לציונות דתית** דאג לתעד את כל הפעילות, **בני עקיבא** שלחה סניפים רבים מכל הארץ להתנדב, פעילי **פרויקט הנוער 'שגרירים'** ארגנו חלק ניכר מקבוצות ההתנדבות, **וקרן הקהילות** דחפה את העסקתם של רכזי השטח – ה"אמא" של המתנדבים. הם דאגו ללינה, למקלחות, ללו"ז, לפעילויות ולשיחות עם בני הנוער ועם שאר הפעילים.

מוקד ההתנדבות פעל במשך חודש וחצי, מתחילת החופש הגדול ועד ט' באב. במהלך הזמן הזה עברו דרכו יותר מאלפיים בני נוער, שהגיעו מכל גווני האוכלוסייה הדתית – מערי המרכז, מיו"ש, מעיירות פיתוח, מצפון ומדרום. ההתנדבויות התחלקו לשני תחומים עיקריים. הראשון: התנדבות בערים, בעיקר בעיירות פיתוח. במסגרת זו השתתפו עשרות קבוצות בשיפוץ בתי ספר לקראת שנת הלימודים, בעזרה בקייטנות ובמועדוניות, בהתנדבויות בארגוני חסד מקומיים ובתחומים נוספים.

תחום ההתנדבות השני היה עבודה חקלאית. הקבוצות התנדבו בכמה חוות בדרום, בצפון וביו"ש. רבות מהקבוצות החקלאיות התנדבו דרך ארגון 'השומר החדש'. מסניף בני קעיבא במעלות יצאה קבוצה של 40 בני נוער לשבוע התנדבות. אור הקומונרית: "נסענו לגבעה באזור איתמר שבשומרון, סמוך לגבעת אריאל שהוקמה לזכר משפחת פוגל הי"ד. כשהגענו התחלקנו לשלוש קבוצות. קבוצה אחת עבדה בחממות אורגניות, השנייה עבדה בגבעת אריאל, והחלה לבנות את בית הקבע הראשון בגבעה, ואילו השלישית עבדה בכרמי היישוב. חשוב לציין שכל העבודה בגבעה היא עבודה עברית, גם העבודות הקשות והפיזיות נעשות רק בידי יהודים. התרשמנו מאוד".

נועם בלין, 'שגריר' שיזם את שבוע ההתנדבות בגבעה: "הגענו למקום שונה מכל מקום אחר שהכרנו. ראינו אנשים שחיים את ארץ ישראל וחיים מארץ ישראל, בלי סיסמאות גבוהות. אנשים שמגדלים בעצמם את כל מה שהם צורכים, פירות, ירקות, יין וכולו. ולא מדובר באנשים שחיים כך מחוסר ברֵרה, אלא מאידיאל, כאלו שבחרו באורח החיים הזה. אחד החקלאים שפגשנו שם הוא בכלל פרופסור למתמטיקה.

"בעבודה החקלאית מזיעים. השמש יוקדת בשמים, האדמה בוערת, ואנחנו נמצאים בתוך חממה להוטת. החולצה דבוקה לגב, הגוף נוטף זיעה, הפה יבש, ואנחנו מתפללים לה' שכבר ייקח אותנו משם. ואז, פתאום, בלי שביקשת, מגיעים תושבים מהיישוב עם שתייה קרה, אבטיח וחיוך ענק – סתם כי התחשק להם. זה עשה לנו את היום. התרשמתי מאוד מכך שהאנשים שם מלאים חום טבעי, בלי אינטרסים וחישובים למיניהם".

אור הקומונרית: "אני זוכרת במיוחד את הלילה שבו ישבנו בבית המשפחה המארחת שלנו עד שעה מאוחרת, ואבי המשפחה שיתף אותנו בגישתו לחיים. למשפחות שאירחו אותנו יש הסתכלות אחרת על החיים, הם שואפים לחזור לחיבור לארץ ולאדמה כמו שהיה בימי קדם, כמו האבות, "איש תחת גפנו ותחת ותאנתו". בלי המסחור שעברו החיים בעיר, בלי התכתיבים והמוסכמות. הם חיים בטבעיות כמו שטבע האדם לחיות. היה מדהים להיחשף לאנשים שלא מתנהגים כמו שמצופה מזרם מסוים, או על פי קוד מסוים, אלא פשוט – זה לא פשוט כל כך – עושים את מה שהם חשים שהוא נכון".

נעם: "כשנמצאים במשך שבוע במקום אחר, מנותקים מהבית ומהשכונה, רק עם עצמנו, זה מכריח אותנו לערוך היכרות מעמיקה עם עצמנו. אין דרך לברוח מזה, ובסופו של דבר זה משתלם".

איתן (חבריא ב'): "בזכות שבוע ההתנדבות בגבעה הקשר שלי לארץ ישראל התפתח בצורה משמעותית. בכלל, כל הקשר שלי עם ההתיישבות עלה מדרגה. כמדריך הופתעתי מהחניכים שלי. חשבתי שאני מכיר אותם, ופתאום נחשפתי לרבדים חדשים. חניך שלא מתעורר לפעולות, פתאום קם כל בוקר בחמש, ולא בשביל לראות סרט, אלא בשביל שמונה שעות של עבודה פיזית בשמש...".

אור הקומונרית: "עד שלא מרגישים את האבק על הפנים, את הזיעה על המצח, את הקוצים בידיים, קשה להבין מהו חיבור אמתי לאדמה. מתוך החוויה הזאת צומח קשר חזק וטהור יותר גם עם הקב"ה וגם עם עצמנו. כשרואים איך אנשים עושים ותורמים וחיים את האידיאל, ואחרי כל זה חוזרים הביתה, מבינים שאם הצלחנו לתרום כל כך הרבה בחוץ, מותר להשקיע גם במגרש הביתי שלנו".

חלוציות בחלוצה

מהרי השומרון לדיונות הנגב. ארז רוטה גר בחווה בחולות חלוצה. בחוות רוטה יש שני כרמי ענבים אורגניים למהדרין וגם יקב קטן. העובדה שהכרמים אורגניים אומרת שכל העבודות החקלאיות בו נעשות בידיים. לא משתמשים שם בחומרי הדברה ובשאר רעלים, ולכן אפילו עקירת העשבים השוטים מתבצעת ממש כמו פעם. בחודשי הקיץ מכינים את הכרם לבציר, ומטבע הדברים רוטה נזקק להרבה ידיים עובדות.

מי הגיע?

"הגיעו אליי מתנדבים דרך ארגון 'השומר החדש', קבוצה דתית מירושלים.

אני לא מגדיר את עצמי דתי, אבל אני יהודי מאמין, ככזה, קבוצה כזאת שבאה ליומיים ונשארת שבוע, ולא לצורך ביולוים, היא חיזוק גדול. החבר'ה שהגיעו אליי היו איכותיים ומשקיעים. לא ארגנתי להם קיינה. הלינה הייתה באוהל פתוח ללא מיזוג, והם היו צריכים לדאוג לעצמם לאוכל. המתנדבים היו אצלי גם בי"ז בתמוז מה שאומר שבנוסף לחום, ליובש וליתושים הם גם צמו, וזה לא קל. אני חייב לומר שהם עמדו במשימה בצורה ראויה לשבח. עובדות אצלי הרבה קבוצות של מתנדבים: סטודנטים, נוער, חובבי יין. והקבוצה הזאת, שהגיעה במסגרת שבוע התנדבות, ובתנאים לא הכי נוחים, היא ללא ספק קבוצה איכותית.

"אני גר בקרוון בשטח החווה. באחד הלילות, בשעה מאוחרת, החבר'ה הדליקו מדורה. כנראה שהאש ריחם האוכל משכו לשם חיות בר – צבועים, תנים ושועלים. בגלל מצבים כאלה יש לי כלבי שמירה, והם באמת החלו לנבוח כמו משוגעים. יצאתי מהקרוון שלי לבדוק שהכל בסדר, ואז ראיתי את המדורה. החבר'ה ישבו מסביב למדורה ערניים כאילו עכשיו אמצע היום, ודיברו. כשהם ראו אותי הם הזמינו אותי לשבת אתם. הצטרפתי. התפלפלנו ביחד בסוגיות יהודיות – חינוך, אמונה, הרב קוק, ניטשה ושאר ירקות. נהניתי מאוד לדבר עם חבר'ה רציניים שיש להם ציפיות מעצמם, שאיפות גבוהות ודחף אידיאליסטי. כחלקאי שגר במקום מבודד יוצא לי הרבה לחשוב ולחקור חקירות רוחניות. קיבלתי חיבוק ענק בשבועות ההתנדבות".

חזרנו מהתחום האפור

הארץ נחרשה מכל הכיוונים ואף נו"ן צדי"ק לא נשאר מיותם. גם ערי הפיתוח והגרעינים התורניים השתתפו בהתנדבות. אברהם מייזן מגרעין דביר יצא עם חניכים מרעננה לשבוע התנדבות באופקים: "התנדבנו בבית אבות ובדיור מוגן לבעלי צרכים מיוחדים. עזרנו בעבודות גינון, ביקרו וצביעה בגני ילדים, בסניף בני עקיבא וגם אצל משפחות במצב כלכלי קשה. אני זוכר במיוחד את הצביעה בביתה של אמא לארבעה ילדים, ביניהם גם חניק, שבעלה נפטר. בנוסף לצביעה גם הבדקנו את הבית – ריססנו אותו, טאטאנו ושטפנו. בעלת הבית התרגשה באופן שאי אפשר לתאר. הידיעה שמישהו חושב עליה עודדה אותה מאוד.

"ישנו באופנה המקומית, ובמכון הכושר שנמצא בסמוך לה שמעו שאנחנו מתנדבים ונתנו לנו להשתמש בשירותים ובמקלחות שבו בחינם. באחד הימים ערכנו סיור באופקים עם תושב המקום והוא סיפר לנו על אופקים ועל הקשיים שעמם העיר מתמודדת. באחד הימים גם ישבנו לשיחה עם נוער מקומי בגיל שלנו, וממנה יצאנו עם הרבה סימני שאלה. היה דיון על יחסי פריפריה־מרכז, ולחלק מאתנו זה פתח נקודות מבט חדשות. הבנו שאופקים זה לא מקום שנמצא מעבר להרי החושך, מקום ששומעים עליו רק כשיש הפגנות מחאה. לפתע מבינים שבארץ הזאת לא הכל שחור או לבן. רובה היא שטח אפור עצום שרוב הזמן מתעלמים ממנו. זה כבר לא רק רעננה־תל־אביב־ירושלים. המדינה הזאת הרבה יותר גדולה, אנושית ומגוונת ממה שהכרנו.

"באופקים פגשנו אנשים פחות ממהרים ולחוצים, ויותר מקשיבים. כל אדם שמח לעזור במה שהוא יכול גם אם הוא לא העובד שלך במשרד, וגם אם הוא אפילו לא יודע איך קוראים לך. המוכר במכולת לא מדבר רק על המחירים, אלא גם מחייך, מתעניין מאיפה אנחנו, מברר אם יש במה לעזור".

תל־אביב – רמלה

גם סניף תל־אביב מרכז יצא לשבוע התנדבות בעיירת הפיתוח רמלה. נועה הקומונרית: "יצאנו 15 חב"בים, [חבר'ה מחבריא ב'] ועבדנו בעיקר בשיפוצים. שיפצנו בתי ספר מועדוניות וגמ"ח יד שנייה. התארחנו בגרעין התורני המקומי, והוא דאג לנו מאוד ואירח אותנו בחום. מרשים לראות אנשים מבוגרים שכבר סיימו מזמן את תנועת הנוער, אבל בוחרים להקדיש את כל חייהם לשליחות שהם מאמינים בה. ראיתי אנשים בני שלושים פלוס עם משפחה, עבודה וילדים – שחיים כמוני, כמו קומונרית.

"גם רמלה עצמה הייתה מדהימה. אף פעם לא ראיתי אנשים עם כל כך הרבה חום ונתינה. לבנים, למשל, לא היו מקלחות, וכל לילה הם התקלחו בבית של משפחה ביעיר. כולם חיפשו כל הזמן איך לעזור לנו, עד שכבר פחדנו לדבר. כך, למשל, שתי בנות מסניף רמלה שהגיעו לבקר אותנו באחד הימים, קלטו שאנחנו קצת רעבים, ולמחרת ארגנו לנו ארוחת צהריים בסדר גודל של חטיבה. אב הבית של המתנ"ס המקומי שמע שאנחנו מתנדבים, ובלי שביקשנו ארגן לנו כניסה חינם להופעה שנערכה במקום וגם לחוגים שהתקיימו שם. אפילו שליח הפיצה לא רק הביא את הפיצה, אלא גם התעניין איך אפשר לעזור...".

יתרונות הניתוק

אמנם היו גם קשיים ונקודות שבירה בדרך. בינה, שארגנה קבוצה מפרדסיה, שיתפה אותנו גם בממד הזה: "היינו במחנה יתיר, שהוא התיישבות זמנית של קבוצת משפחות שעומדת לעלות ליישוב קבע בנגב. המקום הוא פשוט חור. לא הייתה קליטה בטלפונים, לא אינטרנט, חום אימים בקרוונים, לא הייתה מכולת, אפילו החשמל לא היה תקין, ואם כל זה לא מספיק, באחד הימים שבהם עבדנו על מערכת ההשקיה, מישהו בקבוצה הפיל בטעות את כל מערכת המים ביישוב, מה שאומר שלא היו לנו מים במשך כמה שעות.

לחלק מהקבוצה, המצב הזה גרם להם מוחלט. אנשים שרגילים לאוכל של אמא, למיטה, למחשב ולפייסבוק שלהם, פתאום מוצאים את עצמם זרוקים במקום שאפילו מים הם לא דבר מובן מאליו. אם זה היה בצפון היו לפחות מסלולים, נחלים – אבל בדרום... חור מושלם! והיו לזה גם תוצאות. היו כמה חבר'ה שהגיעו למצב שהם "איימו" לברוח בחזרה הביתה בטרמפים. קרה כמה פעמים שמישהו אמר שהוא עולה למרכז והם קפצו על ההזדמנות לקחת אתו טרמפ החוצה. אבל בסופו של דבר כולם נשארו למשך כל השבוע. יותר מזה, בסוף השבוע רובנו כבר התאהבנו בניתוק הזה, והתמכרנו לשקט. היה קשה לחזור לעיר, לרעש, לחץ וללכלוך".

***

מוקד ההתנדבות קיבל תגובות נרגשות כמעט מכל מי שהשתתף בשרשרת: רכזים, מנהלים, אנשי גרעינים תורניים ואפילו הורים. עינת סויסה רקבצאל מבצרי, רכזי הפרויקט, מספרים על מתנדבת שיצאה לעיר פיתוח, ובמסגרת ההתנדבות סייעה לשפחה שההורים בה גרושים, וסיפרה למאגרנים שההשקעה האדירה שבעלת הבית השקיעה למען ילדיה, גרמה לה להבין בפעם הראשונה כמה אמא שלה משקיעה בה.

הרב אליעשיב וישליצקי שהיה מעורב בפרויקט, ערך סבב ביקורים באתרי ההתנדבות, וחזר מלא התפעלות: "ראיתי נוער שמקדיש את הדבר הכי יקר – את החופש שלו – למען ההתנדבות, ואף עושה זאת מתוך אכפתיות וענווה.

"זה תהליך שהולך וגובר, שמראה על בנייה אמתית של הגרעין הפנימי בציבור הדתי־לאומי, ומשתלב בהתעוררות החברתית שיש בחודש האחרון בארץ כולה, שאם מסירים ממנה את עטיפות האנוכיות ומסתכלים על הגרעין החיוביר שבה, רואים שהיא באה מתוך אכפתיות. יש פה תהליך גאולה טבעי של חיבור מחדש אחרי שהתחברנו לארץ במובן הפשוט של העניין. מתחברים גם לאדמה ולאורח החיים של הארץ... החיבור בין העם לארץ בכל המובנים שלה – חברה, מדינה, פריפריה – הוא חיבור טבעי והוא הוא החיבור המנצח".

בקיץ הכי כיף ללמוד עם אבא ואמא

כל יום (ריק) 5 דקות

טף יומי הוא הזדמנות לעמוד במה שתמיד רצינו - ללמוד תורה כל יום עם הילדים.

נרשמים באתר ומקבלים בדוא"ל כל יום דף לימוד יומי עם הלכה יומית, חידת פ"ש וסיפור תנ"ך / חז"ל או על פרשת השבוע. ביום שישי נלמד דף שאלות חזרה ומשנה מפרקי אבות.

טף יומי שם לעצמו מטרה: להנחיל נוהג של לימוד יומי, הורים וילדים, אבות ובנים, אבות ובנות, אמהות ובנים, אמהות ובנות, חונכים ומדריכים וכל מי שחשקה נפשו בהעברת התורה לדורות הבאים.

אז בואו איתנו לדור הבא של לימוד והעברת התורה, בואו לאמץ את מצוות "ושננתם לבניך" יום יום בצורה הפשוטה ביותר. הלכה יומית, אגדות חז"ל, סיפורי התנ"ך ופרשת שבוע - יום יום אצלכם בבית.

טף יומים

בסי לימוד יומיים לבנים ובנים

www.TafYomi.co.il

כל הפרטים באתר!

והוא יושב ומחכה לו

בר מזמן רצינו לשוחח עם האיש שכתב את רשימת השירים הלא תיאמן הזאת: על כפיו אותו יביא, גבעת התחמושת, שהשמש תעבור עליי (הו א־לי א־לי), הבלדה ליואל משה סלומון, בפרדס ליד השוקת, קום והתהלך בארץ, הדרך אל הכפר, להיות יהודי, וגם שירי ילדים כמו ברבאבא דלת הקסמים, והרשימה ממשיכה והנשימה נעצרת 9 הפזמונאי והמשורר יורם טהרלב הצליח באופן מופלא ממש להביא לידי ביטוי מעין צופן בשירה הישראלית שמתחיל מהשורשים היהודיים החזקים וממשיך עד לפירות ההוויה הישראלית היפה והתמימה 9 למה האיש שכתב שיר על הציפייה לאליהו הנביא מכנה את עצמו אפיקורס, מדוע הפסיק לכתוב, ומה הקשר בין מוזיקה מזרחית לחסידות 9 ויש אפילו ציטוטים מהרמח"ל

צילום: משה שי פלאש 90

דבורה קיציס

"את יכולה לכתוב שאני אפיקורס", אומר לי הסופר והפזמונאי יורם טהרלב, עוד בדקות הפגישה הראשונות. "אני לא מקיים מצוות, אצלי הולך רק מה שיש בו שכל, אני בז לאמונת שוטים, לעדרים שהולכים בעיניים עצומות אחרי רבנים; אבל אני תאב ידע. היהדות, בעיקר עושר המקורות שלה, ערכי המוסר שבה, מעניינים אותי".

יורם טהרלב הוא ידען אמתי, והוא גם איש שלא יוצא בהצהרות חותכות. כל כמה שניסיתי להוציא ממנו איזו כותרת מפוצצת, איזו ביקורת חדה, לא עלה בידי. בין השיטין אפשר אולי להתרשם מהאהבות וההסתייגויות שלו אבל לרוב יש בו בכמות נדיבה ובשפע דווקא התבוננות מפויסת על הסובב אותו והרבה מאור סקרנות.

יורם טהרלב כבר לא צעיר (73) אבל לא יהיה מוגזם להגיד שרוח נעורים מפעמת באיש הזה – וזה לא רק בגלל שהוא מחובר היטב לכל מה שקשור לאינטרנט וגם לא רק בגלל היותו מעודכן בכל תחומי העניין של הדור הצעיר. זה בעיקר משהו בצליל שלו. הפזמונאי הוותיק חתום על שורה ארוכה ומכובדת של שירים שנכנסו לפנתיאון הארץ ישראלי. הוא כתב אינספור פזמונים ללהקות הצבאיות ולמיטב הזמרים בארץ, ביניהם "על כפיו יביא", "גבעת התחמושת", "ההר הירוק תמיד", "הבלדה על יואל משה סלומון", "הרצל" ועוד רבים וטובים. טהרלב הוא חבר של כבוד באגודה ההולכת ומידלדלת של כותבי שירים שכתבו כמו משוררים, עם חרוזים, עם הומור, עם היכרות לפַני ולפנים של רבדים בשפה העברית, ועם המקורות היהודיים. לאיש יש סימן ההיכר שנדיר למצוא כמותו במחוזותינו – הוא חילוני בעל זקן, כזה שכבר הלבין עם השנים. יש לו גם רגש בין השיניים, כזה שיש בו כדי לגלות איזו שובבות פנימית של נער פוחז. יורם הוא "פלפל" אמתי – אוהב לספר בדיחה טובה, אוגר במוחו אלפי סיפורים ואנקדוטות שנשלפות לפי העניין, נהנה עד אין קץ לדבר ולספר על עניינים שבינו לבינה ויש לו חיוך קבוע על השפתיים. האיש שקנה את שמו בכתיבת פזמונים כבר לא כותב מזה 20 שנה, ושאלה ראשונה ומתבקשת אפוא, היא:

מדוע אתה לא כותב יותר פזמונים?

"הפסיק לעניין אותי, רציתי לכתוב ספרים ויש לי המון הופעות. ראיתי שכבר אין לי יתרון יחסי בתחום כתיבת השירים, רוב העשייה נכתבת היום בידי צעירים, הם כותבים ומלחינים לעצמם, ואני לא רוצה להיות פתטי. הפתגם החותם את ספרי "מדריך טהרלב לכתיבת שירים" אומר ש"אם יבש מעיין שירייך אל תיתן שנדע זאת לפניך". עד פונים אליי היום אנשים בבקשה שאכתוב להם, ואני אומר שאני כבר לא כותב. רק השבוע פנו אליי שני זמרים וסירבתי להם. את השירים היפים שלי כבר כתבתי".

בשירים שלך ניכרת בקיאות בארון הספרים היהודי, כתבת לא מעט שירים ממש יהודיים.

"כתבתי הרבה שירי תנ"ך. התנ"ך הרי היה ציוני. חילונים ידעו תנ"ך אפילו יותר מדתיים. יש כוח לשירים האלו עד היום, ושירים שחשבתי שכבר נשכחו – חיים ובועיים בכל מיני מקומות. הסיפור של אחד השירים המפורסמים ביותר שלי, "על כפיו יביא", שאותו כתבתי בעקבות מפגש עם נגר מובטל ועני שסיפר לי על כיסא אליהו שבנה והוא מחפש מקום לשכן בו את הכיסא. מאז, השיר הזה עשה לו כנפיים. שמעתי שיש משפחות ששרות אותו בשבתות כשיר קודש. אני ידע שמדריכי טיולים עושים בו ככל העולה על רוחם ונותנים בו סימנים. דבר דומה קרה דווקא לאחד השירים הפחות מוכרים שלי, השיר "להיות יהודי".

להתחיל מארם נהריים
לעבור בכבשן האש
ולצאת למסע הנצח
עם מים ולחם יבש.

לעקוד את הבן, את הילד,
כמו לגדוע תקווה אחרונה
ולשלוח אליו מאכלת
שנה אחרי שנה.

ולשמוע מגבוה
את הקול ההולך:
לך לך, לך!
לך לך, לך!
אתה האחר,
אתה היחידי
לך לך!

"לך לך" פירושו להיות יהודי.

אדם שחמישים אחוז משיריו הם שירי אהבה אין לו בעצם מה להגיד לי, אני מחפש אנשים עם תכנים נוספים. אבל יש גם טובים, ואפשר להבחין שעל הדרך התגלו נושאים חדשים לכתיבה, נושאים שפעם לא עסקו בהם: לדוגמה משפחה, פעם הנושא הזה כמעט לא טופל, ואילו היום נכנסים לעומק הנשמה

"יום אחד קיבלתי דוא"ל מאישה שכתבה שיש שיר אחד שהיא חושבת שאני כתבתי אבל אחרים אומרים לה שכותבו אלמוני. 'לא מצאתי אותו באתר שלך' היא אמרה, 'אז כנראה טעיתי ובאמת לא אתה כתבת אותו'. היא שלחה לי את המילים של השיר 'להיות יהודי' שכתבתי לפני שנים ולא זכה לתפוצה נרחבת. אישרתי לה שאכן מדובר בפרי עטי, אבל לא הכנסתי אותו לאתר כי לא רציתי שיהיו בו שירים אזוטריים. ואז היא התקשרה אליי בפליאה ואפילו בכעס – מה זאת אומרת אזוטרי? הרבה אנשים מכירים אותו, השיר הזה היה כתוב על הקיר בסניף של בני עקיבא בשעלבים, שאליו השתייכה. אחר כך גם ראיתי מאמר שפרסם הרב בני לאו ובו מצוטט השיר, וכך נודע לי שדור שלם של צעירים דתיים גדל עליו שבייחי מודע לכך. כתבתי את השיר ערב מלחמת יום הכיפורים ללהקה צבאית, והיא הספיקה להקליט אותו ממש לפני פרוץ המלחמה. קצין החינוך נהרג ביום הראשון והלהקה התפרקה ולא קרה כלום עם השיר, או לפחות כך חשבתי, אך שנים אחר כך התברר שטעיתי. השיר התגלגל והגיע לאן שהגיע בלעדיי".

הפזמונאות עברה מן העולם

בתוך רשימת השירים היהודיים הללו מונחים ומושרים אחר כבוד גם "נח", "קום והתהלך בארץ" ("את האות ו"ו שהוספתי אני, אפשר היום לרשום כפסוק מן התנ"ך... ראיתי שמצטטים את חומש בראשית ומוסיפים את הו"ו שלי") "מלאך מסולם יעקב" ו"יעלה ויבוא", דמויות כאברהם אבינו ומשה רבנו וגם יונה הנביא זכו לייצוג בשירים.

צריך גם להזכיר בתוך אלה גם את אוסף שירי ההיסטוריה שלו. המכורבים ביניהם הם: "הרצל", "אין כבר דרך חזרה", "אגדת הל"ה" ו"הבלדה על יואל משה סלומון". זה האחרון זכה גם לגרסה מדרנית תחת ידיו, ועד היום נישואים ויכוחים ודיונים בין מפשחות ליצרים – שטמפפר, נוטמן וחרח ברנט על נטישת הגבעה שהפכה ברבות הימים להיות פתח־תקווה.

השירים שלך הגיעו עד הציבור החרדי כשאברהם פריד הקליט את "שהשמש תעבור עליי".

"זה מבורך. אני שמח על כל חזרה אל השירים שלי". אני מזכירה לו שכשיצא השיר אל תחנות הרדיו, שוחחנו במסגרת אחת התכניות. יורם טהרלב הקשיב אז רוב קשב ואמר רק "הכל טוב ויפה רק מפריעות לי צמד המילים 'קַלי קַלי' במקום א־לי א־לי... תארי לך שכך היו שרים גם את א־לי א־לי של חנה סנש..." כאמור, הוא מברך על כל חזרה וביצוע מחדש של שיריו. חיפוש פשוט מעלה כמה עשרות ביצועים שונים ומגוונים ל"על כפיו יביא", וכאנקדוטה מספר לי טהרלב שאחד משיריו המוקדמים, "שני חברים יצאו לדרך" שנכתב עם משה וילנסקי תוך 10 דקות, כבר לייווה פעמיים בשנה החולפת פרוסות לקוקה קולה בתורכיה.

אתה מרוצה ממצב הפזמונים היום בארץ?

"מקצוע הפזמונאות עובר מן העולם, רוב השירים נכתבים היום בידי המבצעים. אפשר לראות אחדות ביצירה טובה ולרע, ואני לא מצר על כלום. עזבתי לפני שנים ואני מתבונן. מה שצריך לקרות קורה. כמויות השירים היום גדולו, פעם היה כמה מאות שירים יוצאים בשנה אחת, היום זה אלפים של שירים. היצירה התפצלה והתגוונה, אין קונצנזוס היום, אין זמר אחד שמקובל על כל העם, אלף פרחים פורחים. במסגרת זו חלה השתנות של הכתיבה.

"כן מפריע לי שרוב רובם של השירים היום הם שירי אהבה, ואני אומר שאדם שתשעים אחוז משיריו הם שירי אהבה אין לו בעצם מה להגיד לי, אני מחפש אנשים עם תכנים נוספים. אבל יש גם טובים, ואפשר להבחין שעל הדרך התגלו נושאים חדשים לכתיבה, נושאים שפעם לא עסקו בהם: לדוגמה משפחה, פעם הנושא הזה כמעט לא טופל, ואילו היום נכנסים לעומק הנשמה – גם בספרות ולא רק בשירים. אני צופה מהצד וזה כנראה מתאים לצורכי החברה היום".

ישנה תחושה שאנשי הספר והרוח היום בארץ הם מעין נביאי הדור והמוכיחים.

"לי אישית אין ביקורות על ציבור. אני יודע מה אני אוהב. כשהופעתי בעפרה ביקשו שלא אדבר על עניינים אינטימיים ועל דעות פוליטיות, שאותן בכלל איני נוהג להביע ברבים. יש לי מה לומר בעניינים חברתיים. דעותיי הפוליטיות הן פרטיות. אני גם לא תופס מעצמי מוכיח ועומד בשער, לא מתעסק בזה. לפעמים אנשים שומעים מה שהם רוצים לשמוע מבלי שבאמת אמרתי. משה אבן עזרא בספרו 'שירת ישראל' אמר "בנאדם שלא מסוגל להבין את שיחתך, אל תיתן לו הזדמנות לשמוע אותה". אני רוצה להגיע לקהל שמבין מה שאני אומר". פתאום, למשך דקות ארוכות הוא מצטט לפניי את אחד הקטעים שהוא נוהג להעלות במופעיו, העוסק בהיסטוריה בראי השירים ומסתיים במילים משיח משיח... "נתתי את הקטע באיזה מופע ולמחרת התקשרו אליי מתחנת רדיו חרדית. הם שמעו שאני מדבר על המשיח וחשבו שחזרתי בתשובה... הם פשוט לא הבינו את הדברים ולקחו אותם אל המקומות שהם רצו לשמוע".

החרוז הציוני

לאחרונה נשמעה ביקורת על תוכני השירים במוזיקה המזרחית. מה דעתך בעניין?

"אני רוצה להסתכל על הדברים בתמונה רחבה יותר: מה שקורה למוזיקה המזרחית זו דמוקרטיזציה של התרבות, זה דומה למה שקרה בתקופת החסידות שמרדו בממסד הרבני וקידשו את עבודת האלוקים מתוך שמחה. החסידות האדירה את האנשים הפשוטים – הבורים הם הצדיקים כביכול. מה שקורה לעינינו זה אותה דמוקרטיזציה.

"ראיתי ריאיון שזמר מזרחי אמר בו שהוא בא רק לשמח – המסר הוא אחר, השיר לא בא אלא לשמח וברגע שהוא עושה את זה הוא השיג את מטרתו. זה קורה היום בעולם, כל אחד יכול לכתוב. פעם זו הייתה תועבה לתלות את תמונת הילד הבוכה, היום זה לגיטימי. הן לי את מה שאני אוהב ואני אנשק את כפות ידיך. אשתי הייתה אמריקאית של זהב' – 'חזרנו אל בורות המים לשוק ולכיכר/ שופר קורא בהר הבית בעיר העתיקה." על זה אני מצטער. אבל בעצם גם כשאני הייתי ילד היו לא מעט שירים ברמה נמוכה".

אתה מזהה ירידת הדורות בידיעת השפה העברית?

"בהופעות שלי היום אני לא מתאמץ להגיע לקהל צעיר, אבל בפועל אני מזהה לא מעט צעירים בקהל ואני מבחין שיש אנשים ברמה. צעירים חכמים יש – השאלה היא אם הם ידעניים. אם הנכדה שלי לא מזהה את התמונה של בן־גוריון אני אלך לתקן אחרים? ידע זה זהות. צריך לשאול מהם הדברים שבונים את הזהות הישראלית, מבלי לדבר בכלל על הזהות היהודית. האינטרנט הורג את זה, כי הידע זמין כל הזמן. גם אני חוטא בחיפוש באינטרנט. אני לא בא לתקן את זה, שוב – אני רק מביט בתופעה מן הצד. אני יודע שהדור הצעיר הוא דור חכם. ידע ישן חשוב בעיניהם פחות. הסכנה היחידה שיכולה להתעורר מזה היא ערעור הזהות הישראלית. ערעור הזהות גורר ערעור לשוני. הנה למשל, מילון הסמס. מילים מתקצרות לאות אחת או למספר, רוב האינפורמציה היום באה משמיעה ומראייה, וקריאה הולכת וממצה את עצמה".

חסיד בבית ליטאי

מרב כוחו של יורם טהרלב אינו מופנה כיום לכתיבת שירים אלא לכתיבת ספרים. הוא חוקר, עורך ומלקט דברי חכמה ומסדרם בלשונו שלו. במקביל, הוא כותב אדפטציות וגרסאות מודרניות גם לשיריו הקלאסיים ("קום והתעלף בארץ" תחת "קום והתהלך בארץ" למשל). כותב ומופיע על במות, עם מה שהוא מכנה "סטנד־אפ לאינטליגנטים". לקטעי הסטנד־אפ הללו קורא טהרלב "דרשות" והן עוסקות במגוון תחומים: מלעיל ומלרע, מורשת התנ"ך בתרבות הישראלית, השתנות השמות, אמריקניזציה, מעמד האישה, להקות צבאיות ופוליטיקה ישראלית. "הדרשות האלו מלמדות אבל הן בעיקר מצחיקות. כתבתי עכשיו קטע חדש על ההבדל בין לשון נקייה ולשון דוגרי". כל אלו ממלאים את ימיו, אבל יותר מכל אלה – יורם טהרלב שקוע בלימוד. גם אם חשדתי בו לרגע ברוח חסידית (כל מי שמכיר את "בלדה על סוס עם כתם על המצח וכתם על הגב" ששרה חוה אלברשטיין היה עלול לחשוד בו בכך), הוא מספר דווקא על בית שעלטו בו למדות ליטאית, מורשת בית אביו (משפחת טרלובסקי). בד בבד עם אותה למדנות גם רוח השירה הייתה נוכחת בבית, ומתברר שאת כישרון הכתיבה שלו ירש מאביו חיים, שהיה משורר ומחזאי לצד היותו קיבוצניק בכל רמ"ח איבריו. שנים רבות לאחר מותו של האב הוציא הבן יורם את שיריו לאור, בספר ששמו "נוה הסלעים", ובאתר הבית של טהרלב מצאתי את שורות הפתיחה לשיר שחיבר אביו כאשר הוא נולד:

אל הנער הזה התפללתי, הא־ל,
ובטרם נזרע עוד ברחם
הקדשתיו לעמל בשדמות יזרעאל,
לעמוס עול עמו עלי שכם.

"למדנו בבית ובקיבוץ תנ"ך, שיננו בע"פ פרקים שלמים". השינון היה לתועלת ולברכה, כי הדים מכל אלו חדרו עמוק לתוך השירים ולתוך הכתיבה הנוכחית שלו היום. "כשלסיימנו את בית ספר התיכון בקיבוץ יגור שבו גדלתי, כל תלמיד יכול היה לבחור לקבל אחד משני ספרים: "הקפיטל" של קרל מרקס או "ספר האגדה" של ביאליק [המלקט את אגדות חז"ל והתנ"ך]. אני בחרתי בביאליק והוא עדיין יושב אצלי בספרייה, בלוי וקרוע מרוב שימוש". הסקרנות האינטלקטואלית הזאת גורמת לו להמשיך לחפש ולתור אחר מקורות חדשים לעיון ולמחקר, ולמצוא אם הקול היחידי ביהדות.

מה אתה קורא בימים אלו?

"אני עסוק עכשיו בקריאת דבריו של יהודי בן המאה הקודמת שחי במזרח אירופה, ששמו הוא תמרת אבל חותם את מאמריו בשם "אחד הרבנים המרגישים". זהו ספר שנכתב בראשית המאה הקודמת במזרח אירופה ויש בו שבע דרשות. יש בו קול של אדם אמיץ ונאור וניכר בו שהוא יודע מה העולם צריך. הרב המרגיש מלגלג על דבר שאני קשור בו, כל ה"שבט מוסרים" – כמוהו היה גם המלבי"ם שהיה אדם נאור שהבין משהו שאחרים סביבו לא הבינו – כשכתב את פירושו לתורה משהתחילה תנועת ההשכלה הוא הבין שיש כוח אדיר שרש"י ואבן־בנאל לא נתנו לו מענה לכאורה – הוא כתב ברוח התקופה פירושים חדשים. הפירוש המודרני צריך היה להעיקשת והוא עשה זאת באינטליגנציה שמדברת לציבור רחב, גם לחילוני, ויש בו פרשנות חדשה וגישה לשונית חדשה. בכלל, אני אדם עם טבע למדני, אני לא קורא רומאנים, אני קורא כדי ללמוד דברים חדשים. אני עוסק גם בכל מה שיש בו גירוי אינטלקטואלי כמו שחמט ותשבצי היגיון".

אפשר להבחין בניצוץ בעיניים של טהרלב כשהוא מציין את שם העט הזה "הרב המרגיש" – אולי מפני שהוא מתקנא בו מעט כי גם הוא בעצם יהודי שכזה, יהודי מרגיש, שהכתיבה שלו יכולה להעיד על יהדות חכמה, מלאה ערכים ומוסר ולא נטפלת לזוטות, "יהדות נאורה" הוא קורא לה. "אני לא רוצה ללמוד מהרמחו. אני הולך בדרכו של הלל הזקן שאמר 'למקום שאני אוהב – לשם רגליי מוליכות אותי'. אני הולך אל הספרים. הספרים מביאים לי עברית אחרת, רעיונות כפשוטם ולא כמו שאנשים משנים. אנשים לא נכנסים לספרים, לא יודעים מה נכתב באמת".

אולי מה שמפריע לך הוא שאתה מוצא שיש פער בין התורה ללומדיה?

"שבעים פנים לתורה. אני לא שופט, אם כי אחד הספרים שקרובים ללבי, שמביאים את היהדות בניקיונה – "חובות הלבבות" – כבר עסק בהבדל שבין קיום מצוות לאמונה. לפני 8–9 שנים הוצאתי ספר ששמו "שמע בני" ובו מיטב עצות שנתנו חכמי ישראל במהלך הדורות. כאשר יצא הספר קיבלתי מכתב מהרב יהודה עמיטל ובו הוא כתב לי 'בירכתי על הספר ברכת הנהנין, מצאתי בו דברים שלא ידעתי'. דווקא מהמקום שלי אני מצליח להגיע למקומות שלומדי התלמוד לא מגיעים אליהם. אלו הם הדברים שמעניינים אותי על אף שאני אינני מקיים את מצוות התורה".

מתחת ידיו יצאו כמה וכמה ספרים העוסקים ביהדות, מן הצד ההומוריסטי שבה ומעולם העירבים שלה. ביניהם "מצע אישה מצע טוב" על יחסי זוגות תנ"כיים, וספר ששמו "ואהבת" העוסק גם הוא ביחסי אהבה שונים בחיי אדם. הוא נזכר גם בספרו "ויטהר לבנו" שבו פרקי מוסר מודרניים. "הספר הזה דווקא זכה ליחסי ציבור מסוג אחר... כאשר הוא יצא קיבלתי זימון לדין תורה. הספר היה מעוצב בספר מוסר לכל דבר, ובנוי כמו דף גמרא, וזה לא מצא חן בעיני העדה החרדית". בימים אלו הוא עסוק בכתיבת ספר חדש בתחום היהדות. הוא אינו מעוניין להרחיב את הדיבור אך מבטיח שיהיו בו הפתעות וחידושים לכל בר־דעת.

אני יודע שהדור הצעיר הוא דור חכם. ידע ישן חשוב בעיניהם פחות. הסכנה היחידה שיכולה להתעורר מזה היא ערעור הזהות הישראלית. ערעור הזהות גורר ערעור לשוני. הנה למשל, מילון הסמס. מילים מתקצרות לאות אחת או למספר, רוב האינפורמציה היום באה משמיעה ומראייה, וקריאה הולכת וממצה את עצמה."

מדרנו בבית ובקיבוץ תנ"ך, שיננו בע"פ פרקים שלמים". השינון היה לתועלת ולברכה, כי הדים מכל אלו חדרו עמוק לתוך השירים ולתוך הכתיבה הנוכחית שלו

"כל טוב ויפה רק מפריעות לי צמד המילים 'קַלי קַלי' במקום א־לי א־לי... תארי לך שכך היו שרים גם את א־לי א־לי של חנה סנש..."

נסיים את הדברים בקטע משירו "סוכת שלום", יש בו כדי למצות את רוח הדברים ששרתה על פני השיחה כולה. יורם טהרלב מסרב לנוח על זרי הדפנה, הוא פועל ויוצר יום יום, ואנחנו מצדנו יכולים להתנגעגע אל השירים, לעיין בספרים ולחכות ליצירה הבאה שלו.

שרק יהיה מה שהיה עד הנה
שיישאר לי פתח לחלום
כשהאהבה חמה עודנה
כילד קט שבעיניו התום.

עמוק עמוק אני עוד מבקש לי
סוכת שלום לנוח בצֵלה.
אך מאמין כי המעט שיש לי
גם הוא הרבה יותר מכל תפילה.

שרק יהיה מה שהיה עד הנה
זה לא הרבה אך זה כמעט הכל
רק שאוכל עוד להתנגעגע
אל המחר ולא אל האתמול.

מתוך האתר (המושקע) של טהרלב

חיים
על כל המעלות
> חיים ולדומירסקי <

חיים בעולם הגדול
פרק ב'

תקציר הפרקים הקודמים – בפרק הקודם סיפרתי על קורותיי בשדה התעופה ובבנין המטוס. היה מצחיק בטירוף. חבל שהפסדתם. בסופו של הפרק אפילו השתרבבה פסקה ששמרתי לי כטיוטה לפרק הזה, ככה שאם היה נראה לכם שהסוף קצת מוזר, גם לי הוא היה נראה ככה. אל דאגה, הפסקה חזרה למקומה הטבעי והיא תכה בכם בהמשך.

בהרצאה הקודמת שוחחנו יחד על האלטרנטיבות השונות להעברת הזמן בטיסה. כאמור, אחת האופציות המועדפות היא צפייה בסרטים ללא תרגום, אך משום מה חברת התעופה מעדיפה לקטוע אף את התענוג הזה באבו. חמש דקות לאחר תחילת הסרט קופא המסך ומתחיל סרטון ההדרכה. ראשית, חשוב מאוד לחגוז. במקרה של תאונה בין שני מטוסים למשל, מי שלא חגור יזמות מיד ולא יזכה להתרסק אל האדמה מגובה 10,000 ק"מ. סתם, סתם, אני פסימי מדי. מתברר שממש לא נורא אם שני המנועים של המטוס ישבקו חיים והמטוס יתחיל לצלול לעבר האוקיינוס. גם אני חשבתי שזה מקרה די אבוד אבל מהסרט למדתי שיש המון מה לעשות! קודם כל מסכת החמצן תרד אליך באופן אוטומטי (גם אם נראה שהשקית שמתחתיה לא מתנפחת זה בסדר), אתה חגור ככה שאין לך מה לדאוג מההתרסקות במים ומתחת למושב שלך תמצא חגורת הצלה בצבעים אפנתיים המתנפחת במשיכת מיתר. לא יודע מה זה שאתה מישראל אז אין לך בעיה לבקש מאמריקאים דברים. אבל הכיף רק מתחיל – מהמטוס אתה עובר עם הטספים היישר לביקורת הדרכונים. תיקון – לתור של ביקורת הדרכונים. התור מתקדם בעצלתיים כבר יותר משעה. האמריקאים מומחים בבניית תורים. הם לא יודעים כיצד לקצר אותם חלילה, הם פשוט יודעים לסדר אותם. כל תור של קילומטר הם הופכים בארוח פלא לנחש מתפתל באורך 10 מטר בשעה טובה הגעתי לביקורת הדרכונים, מולי יושב בחור בגוונים כהים (כל מילה המתארת את צבע עורו בצורה קצרה ופשוטה יותר הוצאה מחוץ לחוק) והוא שואל אותי "למה באת?", "עסקים". "אילו עסקים?", "ביקור אצל לקוח, אני עובד של HP", אני שולח אליו מבט רב־משמעות (חברה אמריקאית, אח שלי, אני בכלל משלכם, סתם תקעו אותי בישראל...). "יש לך הוכחה שאתה בא ללקוח?", בטח, יש לי שני עדים בתיק... "הוכחה?" אני שואל בנימוס "אני יכול להוציא את הלפטופ ולהראות לך את המייל ממנו". האפרו־בחור מסתכל אלי במבט מזרה אימה. "אתה לא יודע שאסור כאן להפעיל אמצעים אלקטרוניים?". ברור, זה יכול לשרוף לך את המעגלים האלקטרוניים במוח, רובוט מטומטם. אני בן 35 עם אישה וארבעה ילדים שהשארתי בארץ וכל מה שאני רוצה זה להיכנס לארץ הפרנואידית שלך כדי לעמוד עם עגלה ולמכור קרמים (הבטחתי לכם את המשפט מהטור שעבר). בסוף הוא שבב, לא לפני שהוא התריע לפניי שהוא ישב זאת במחשב ובפעם הבאה שאבוא אל hardcopy המוכיח את מטרת ביקורי לא אראה את הארץ המובטחת. בסדר, בסדר, אני מקווה שזה לא נרשם לי בתיק הדרכון.

מכיוון שאני א) אזרח שומר חוק, ב) חושש מחילול ה', ג) לא רוצה לחטוף קנס של 200$, הצהרתי בטופס כי אכן הבאתי אוכל לארצות הברית. הענוב לא איחר לבוא. לאחר שאספתי את המזוודה ובאתי לעבור את הביקורת הבאה בתור הופניתי אחר כבוד (אם כי המילה כבוד לא כ"כ שייכת לסיטואציה) ע"י ציפורה לביקורת ביולוגית. בעצם אני לא בטוח שזה השם – איך קוראים לתהליך שבו כמה בחורים עם כפפות מפרקים לך את האמא של המזוודה וזורקים הצדה כל האוכל שלך? כל אופן, נקניק קוניאקן היקר שלי נזרק לפח, כדי שחלילה לא אבצע פיגוע קולינרי בארצות הברית. את המנות החמות עוד הצלחתי איכשהו להשאיר. טטיוים, אמרתי לעצמי, נסתדר שבוע בלי בשר, אבל בכל זאת חגגתי במלון כשגיליתי שהטמבל פספס את הקבנוס.

אז מה קרה בהמשך? איך היה בטיסה חזור? איזה פתגם עברי הסתתר בקטע? האם מישהו מהצעירים מבין את השאלה האחרונה?

על שאלות אלו (חוץ מהשלישית והרביעית) ועוד, בפעם הבאה...

הרבה זמן לא דיברנו. דברו אתי. valdomh@gmail.com

איור: יוסי שחר

את חייבת את זה לעצמך...
יום לימוד שבועי
לנשים נשואות תשע"ב
ימי שלישי, הרובע היהודי, ירושלים.
הדרכת כלות, זוגות, הענוך ילדים, מודעות ועוד...
בנין שלם
קורס "תומכות נשים"
העשרה יהודית לנשים העוסקות בטיפול, ייעוץ, חינוך והדרכה
המדריכים: הרב אוהד תירוש, גב' מלכה גנגר
ימי רביעי בערב,
גבעת שאול, ירושלים
לפרטים: 02-6271525, 052-6070373 | www.binyanshalem.org.il

אירוח כפרי
בקריית־שמונה
04-6940351 052-4261184
פינות ישיבה בין עצי הגן • מיזוג מלא וטלוויזיה בכבלים • בתי כנסת קרוב • קייטרינג מהדרין • הנחות לאטרקציות
מתאים לנכים ומשפחות

שמלות כלה
אל המעצבת
אסתר
קרית אתא
04-8443119 ,04-8450804
שמלות ערב גם למשפחה
20 שנות מוניטין
אפשרות להשכרת שמלות כלה

צילום: אלעם קלגסברונר

פרסום ראשון ובלעדי ל'עולם קטן'

פרק מתוך הספר 'מבקשי פניך'
שיחות בין הרב חיים סבתו לרב אהרן ליכטנשטיין

אחינו כל בית ישראל
על היחס לחילונים

הרב סבתו:

המציאות שבה חלק גדול מהעם חי חיים שהם ללא קבלת עול תורה ומצוות, ומפהיר על כך, היא תופעה חדשה יחסית. ישנן שתי תפיסות שחלק גדול מהציבור הדתי צועד בעקבותיהן ביחסו לחילונים. האחת היא התפיסה של הרב קוק זצ"ל שהעובדה שחילונים היו מראשי הציונות ובוני הארץ, ורוח לאומית של אהבת העם והארץ פיעמה בהם, נובעת מיסודות עמוקים של ישראל סבא המושרשים בנפשם, ויסודות אלה עתידים להתבטא, בהמשך התהליך של שיבת ציון, גם בלימוד תורה וקיום מצוות. הרב הרחיב את ההסבר לכך בספר "אורות". התפיסה הטנייה (ואינני מעמיד אותה כסתירה) היא של ר"חזון איש", שמבחינה הלכתית העמיד את היחס לחילונים בזמננו על פי המושג "תינוקות שנשבו".

האם לרב יש נקודת מבט אחרת?

הרב ליכטנשטיין:

בשני ההיגדים שהזכרת יש שיפוט, קביעה, הגדרה טוטלית של הציבור שבו מדובר. אינני יודע איך אפשר לחשוב כך. הרי מדובר בציבור גדול. המטענן הרוחני והערכי של חלקו כולל דברים נשגבים, חשובים, בעלי משמעות ערכית. לצד זה, יש לצערנו הרב חלק אחר, שהם פוחזים ורקיים, שהתנערו לא רק מציצות ותפילין או ממקווה וכשרות בלבד, אלא גם מכל מיני ערכים שחשובים לנו.

לכן אינני רוצה לגזור אומר על כל אורחות חייו של כל הציבור הזה, וגם אינני יכול לעשות זאת. אבל אם אנחנו באים לשפוט אדם בציבור מסוים, יש דברים שהם לצנינים בעינינו, אבל יש גם דברים שהם בהחלט חשובים וערכים, ובדברים מסוימים – הלוואי שאנחנו היינו ברמתם.

אם אנחנו מתייחסים לאנשים הללו כאל תינוקות שנשבו, איננו מעניקים להם שום קרדיט, איננו מוצאים אצלם שום דבר הראוי ליחיקו, אנו מניחים שאין בהם שום מהנקודה האידיאליסטית של הרצון לקומם מן העם. אין כוונתו שהם כלי בהיסטוריה בלבד, כמו שנאמר על אשור שהם "שבט אפו" של ה', אלא שהם הרגישו אחריות לכלל ישראל, וזו נקודה אידיאלית מוסרית.

הרב ליכטנשטיין:

זה נכון, ואת זה איננו שולל. איננו שולל שהרב קוק חשב כך, ואיננו שולל את העובדה שבמציאות זה באמת היה כך. אבל האופוטימיות שלו...

הרב סבתו:

היא נובעת גם מהזוויה ההיסטורית, אבל גם ממחשבה רוחנית על עם ישראל, מחשבה בעלת שורשים עמוקים בפנימיות התורה ובחסידות.

הרב ליכטנשטיין:

אני זוכר ששנתיים־שלוש אחרי שעלינו ארצה, נסענו לבקר את הרב יצחק הוטנר ז"ל. הוא שאל אותי אם אני מוצא את עצמי בישיבת הסדר, ועוד שאלות. אמרתי לו ש"אורות" של הרב קוק (הרב הוטנר היה קרוב מאוד לרב קוק בתקופה מסוימת) נראה לי אופטימי מדי.

הרב סבתו:

אבל שתי התפיסות שהצגתי קודם לא נאמרו כעמדת שיפוט כלפי האחר – כפי שהרב טוען נגדן. הן נאמרו כדי לפתור בעיה של שיתוף פעולה עם אנשים שלפי הגדרות אחרות יכולים להיות רשעים, כלומר מתוך צורך להצדיק את ההליכה יחדיו.

הרב ליכטנשטיין:

אני חושב שהנקודה הזאת נכונה. העולם החרדי מגזים היום גם לעומת מה שעשו באירופה. באירופה היו מוכנים לשבת יחד, בווילנא ישבו יחד. חלק מהדברים שהם (=החילונים) עושים, טוב שיישיר, רוחנית־מוסרית־תורנית־רוחנית.

גם מבחינה אישית, הייתי מתקשה להתנתק טוטלית מכל שאר עם ישראל, ולהרגיש זיקה רק לשטיבל שלי ולציבור שלי. אנחנו משפחה. כמעט אין היום משפחה שאין בה מי שסטה מהדרך. אין זה רק עניין של הצורך לחיות יחד. נניח שהיינו נמצאים במצב שהצורך אינו קיים, המעדנים מצויים כעפר, כמו שהרמב"ם אומר בסוף הלכות מלכים, ואין ישיבה בארץ שזקוקה לתמיכה ולתרומות, גם אז לא הייתי רוצה להתנתק טוטלית מחלק גדול של עם ישראל.

להפעיל את הקטגוריה הזאת. אבל לומר בצורה טוטלית שזה כל מה שיש באדם או בציבור, זה נראה לי מְגַמֵּד, ולא הולם את מידת הכבוד שיש לתת לצלם א־לוהים שבאדם, גם כשהוא איננו בדיוק כפי שהיינו רוצים שיהיה.

את התפיסה של הרב קוק אני מבין. לפעמים אפילו מקנא בו. הראייה שהוא נתן לה ביטוי, במידה רבה יש לי בעיה אתה, מפני שאני רואה בה האדרה של ההיסטוריה על פני המוסר. יש בראייה הזאת ציון לשבח של ההישגים והתפקיד שהאנשים האלה ממלאים בעולם הכות. אבל הלא אי אפשר להתעלם מעולם הרוח!

אני זוכר שהרב עמיטל היה נוהג לצטט את הפסוק על ירבעם השני: "הוא השיב את גבול ישראל" (מלכים ב' יד, כה). הוא עשה הרע בעיני ה' אך ה' הושיעם בידו. אלה חשבונות של הקדוש ברוך הוא. אני לא רואה שום עניין לזלזל בציבור, ולומר שהוא שימש רק כלי ביד הקדוש ברוך הוא.

אני מתאר לעצמי שאם נבוא לשפוט את ההיסטוריה, או לקרוא את ההיסטוריה, או לכתוב את ההיסטוריה, לא נקרא אותה או נשפוט אותה אך ורק לפי מה שירבעם השני עשה בגבול ישראל. כי להרחיב את גבול ישראל יכול אדם מושחת, ויכול אדם אידיאליסט.

הייתי רוצה לראות הרבה אידיאליסטים אצלם, ואני מבכה, ממש מבכה, את השחיקה, את הירידה במפלס האידיאליסטי, שאפשר לראות במשך שלושים השנים האחרונות. אם אתה שואל אותי לאיזה היגד משני ההיגדים האלו אני מצטרף – איני מוכן להצטרף לא לזה ולא לזה.

הרב סבתו:

הרב קוק, עד כמה שאני מבין אותו, הציג את תרומתם של החילונים לאו דווקא מהצד ההיסטוריי הכוחני, אלא מהנקודה האידיאליסטית של הרצון לקומם מן העם. אין כוונתו שהם כלי בהיסטוריה בלבד, כמו שנאמר על אשור שהם "שבט אפו" של ה', אלא שהם הרגישו אחריות לכלל ישראל, וזו נקודה אידיאלית מוסרית.

הרב ליכטנשטיין:

אמנם אני מבין, שמבחינתנו, כשאנחנו מדברים על כוח המשיכה של הציבור החילוני – ככל שהתרבות הזאת ואורחות חייה מושחתים יותר, כך קל לנו יותר להניף את הדגל שלנו ולומר: ראו מה יש אצלם, אך ורק ריקים ופוחזים, אך רק אנשים הרוצים לחפש נהנתנות, אין להם שום ערכים הראויים לשמם.

אני אומר שוב: איני חושב שזו המציאות. יש אצלם הרבה גומלי חסדים. יש אצלם רבים הדואגים דאגה אמתית לעתידה, לדרכה ולקיומה של כנסת ישראל. ואיני מתכוון רק לקיומה של מדינת ישראל, אלא גם של כנסת ישראל. החזון אינו הלכה חזון שלי. אבל יש דברים שהם בונים ולהם עושים, ואינני מתכוון רק לפעילותם במישור המדיני, שהיה להם בו תפקיד היסטורי, שזה חלק מתפיסת העולם של הרב קוק. באמת יש ערכים אצלם שהם משמעותיים.

לבוא ולומר שהם תינוקות שנשבו, יש בזה אינפנטיליזציה של הציבור הזה. הביטוי "תינוק שנשבה" אומר: אין להם שום דבר. אבל נָעֲבַד הם לא אשמים בכך. אינני מפקפק בעובדה שיש אנשים כאלה, אבל גם אינני מפקפק בכך שיש אנשים כאלה גם במחנה שלנו.

שמעתי מישהו שהרצה בעניין אלבר קאמי במחתרת הצרפתית. קאמי הוא תינוק?! אפשר לא להסכים אתו ואפשר לחלוק עליו, אבל תינוק הוא לא. הוא אדם, רב־משקל, שיש לו מסרים ויש לו תכנים.

יש בביטוי "תינוקות שנשבו" גם משמעות שאני מוצא אותה לאו דווקא אצל אנשי ה"חזון איש", אלא אצל אנשי הרב קוק. אני מתכוון להתייחסות לציבור הזה האומרת להם: אתם חושבים שאתם כך וכך, אבל אנחנו יודעים שבתוככם יש עולם אחר. עולם שבסופו של דבר הוא הישות הפנימית האמתית שלכם. יבוא יום ועולם נסתר זה יתגלה. כאשר תסירו שכבה אחת של קליפות, שכבה שנייה וה־קליפות – כך מתייחסים לזה, כאל תחיכה בצל, שיש לו קליפה ועוד קליפה. יש בהתייחסות כזאת התנשאות. לא הייתי רוצה שיתייחסו אליי כך. ואיני חושב שצריך להתייחס אליהם כך.

אם יש נושאים הלכתיים מסוימים שלגביהם הקטגוריה הזאת רלוונטית, כמו לגבי השאלה אם אחד מהם בישל בשבת בצבא, האם המלאכה נחשבת שנעשתה בשוגג או במזיד, ואולי לגבי דין מגעם ביין, ועוד שאלות – יש מקום

הקטע נערך וקוצר מעט מכפי שמופיע במקור.

מחנה סוף
סיפור 1
איתמר לוי

האוטובוס נכנס אל היער, עצי ברוש נישאים משני צדי שביל היפר. החום והלחות כבר פה בשיאם. בזנ"טים תקועים בכל פינה, מכריזים על תפקיד המקום ושהכניסה אסורה בהחלט, כמה רכזים מסתובבים מזיעים בחולצות תנועה, מחלקים 'אורות' לצוות טכני של היער.

אנחנו ראשונים וכנראה עוד כמה רגעים יתמלא היער באלפי חניכים מכל הארץ – נרגשים, עייפים מתלאות הדרך ובעיקר חמושים באלפי שירי מורל סניפים שמשוננים היטב על ידם למקרה שחניך מסניף כזה או אחר יצעק לעברם. כולם מתודרכים היטב לתרחיש כזה, אלפי תרגולים מועברים בימי שלישי ושבת, כי סניף נווה זה הכי שווה. כשמתקבלת הודעה בחמ"ל הסניפי על חדירה לאזור הסניף מיד מקפיצים כיתת כוננות עם מיטב הצרחנים של הסניף לנחתת מכה ראשונית. בינתיים דוד אזולאי מודיע לקומונרית שכן, זה מתחיל, ואיפה התגבור הסניפי ולמה הם תמיד מאחרים, ויאללה הפפם אין מצב שסניף מצ"ב מנצח. אבל אני, אני תמיד נשאר מאזין. אין לי כוח. תלכו, אני אשמוט על הציוד הסניפי – אני פוטר את עצמי תמיד.

אני מוציא את הכריך שאימא הכינה לי, ריח החביתה מזכיר לי את הבית אבל הוא נעלם בריחותיהם של התירס והטונה המוכרים והאהובים על ילדי המחנות. מלמולי המילים שלי מתערבבים בים הצעקות של החניכים, המדריכים והקומונרית שמנסים להשליט סדר בבלגן.

למה, יותם, למה אתה שוב עושה את אותה טעות? למה עוד פעם מחנה, יער, צעקות, מורלים, סרטים אדומים על הראש – הרי הבטחתי לעצמי בשנה שעברה שאני לא בא לכאן יותר, אז למה, מה אני עושה פה?

"תצא יותמי, אל תעשה בושות לאמא ואבא. אתה יודע כמה אנחנו אוהבים אותך ומשקיעים בך. די, יותם, נמאס לי להתווכח אתך כל קיץ מחדש".

"כן אמא, אני יודע", אני מנסה להסביר לה בפעם האלף, "אבל אני לא אוהב לצאת למחנות, אני אוהב בבית, במזגן. אין לי כוח לכל המסלולים האלו, לאוכל הזה, למורלים, ללילות הלא נגמרים".

"טוב, תישאר פה, וכל היישוב יצא, נראה אם בסוף יישארו לך חברים".

"טוב אני... חושב ש..." צלצול הסלולרי קטע את ההרהורי. "הלו יותם מה קורה? זה אדיר, אתה יוצא בסוף נכון? זה יום אחרון לרישום, אתה יודע". "כן אבל... אני...". "טוב יותם, תבוא היום לסניף. נדבר אחי, סבבה?" אני מסתכל עליו, בוחן אותו בעצבים. אף פעם לא יצא לי להסתכל על המדריך שלי – הוא ואני כל כך שונים. הוא לובש איזו חולצה גזורה של סוף מסלול של אחיין, מכנסיים קצרים גזורים מאיזה ג'ינס שלם, ציצית הרשת שלו מציצה מהחולצה הקרועה, וסנדלי השורש שלו מטופלים היטב באיזו חבלה. יאללה, אני אומר לעצמי בלב, למה לא ברור לו שאני לא כמוהו? הרי הוא בעצמו העביר לי פעולה ביום שלישי האחרון על ייחודו של כל אחד. אז מה, מה קרה למסר?

אבל מצד שני הפעם אני באמת חייב לצאת, מחנה אחרון לפני סמיכריון הדרכה. כי אם אני לא אצא למחנה הזה ולא אתלבש כמותם ולא אצעק "הצ'יקיקו הצ'יקיקו", כנראה שאני לא אחשב מספיק תותח כדי להיכנס להדריך.

ואני חייב להיכנס להדרכה כדי שאם יהיה לי חניך כמוני אני אגיד לו שזה באמת לא נורא, רק תהיה אמתי ותראה שזה לא נובע מתוך עצלנות ופינוק, ואם לא, זה לא סוף העולם.

"אני יוצא", אמרתי לו.

צומי
סיפור 2
דעה גלעדי

"אם עד סוף שנת הלימודים נשמע עליך עוד תלונה – אתה לא הולך עם הכיתה לגן החיות", הודיע אבא.

"אם עוד סוף שנת הלימודים לא נשמע עליך אף תלונה – נרשום אותך לחוג", הבטיחה אמא.

אבא התרומם בהפתעה: "כן, ג'ודו! יוציא לך קצת ת'עצבים!" התחלתי לעקם את האף, אבל אז אמא הציעה חוג שרק אף כמו של המורה יכול להתאים לו. "חשבתי על יוגה. מה אתה אומר?"

אני דוקא אתנהג לא יפה.

התאפקתי עד היום האחרון וטיפסתי לאוטובוס עם כולם. הצלחתי לתפוס את המקום השני הכי טוב, כי אלחנן חטף את הראשון. רונן אמר שכולם 'שותף' בממתקים, אבל כשהמורה אמרה לו לשבת לידי הוא לא הרשה לי מהדוריטוס, אז היא צעקה שכל אחד יאכל מה שההורים שלו קנו לו ושאשב מיד. גם אני לא כיבדתי אותו. רק דחפתי לו את היד עם השקית שלא יחזיק אותה מתחת לאף שלי וכבר הוא רץ להלשין. שפכתי את הבמבה שאמא שמה לי בתיק על הרצפה בין הספסלים, ולא היה לי אכפת שכולם דורכים עליה. המורה אפילו לא באה לראות מה כל הפירורים המגעילים מלכלכים את האוטובוס.

בכניסה לגן החיות החליטו שאלחנן יהיה הזוג שלי. הלכנו אחרי טליה והדס עד שהיא עצקה שאני פותח לה את הרוכסן של התיק. המורה הגיעה תוך שתי שניות. "אתה הולך אתי", תפסה לי את המרפק, "או שההורים שלך מקבלים פתק?". כבר לא אכפת לי, חשבתי.

מול הציפורים הטבעת של המורה כבר הכאיבה לי ביד. בכלל לא הקשבתי להסברים שלה איך אמא־ציפור מביאה אוכל לגוזלים שלה בטבע. היא דיברה ודיברה, ובַכלוב שליד היו פילים.

משכתי לה ביד. "איכ יכול להמשיך?"

"בשום פנים ואופן לא".

עובד עם שלט "יגאל" נכנס לַביתן של הציפורים, והן התחילו לצייץ ולעוף ולנחות לו על הכתפיים ועל הכובע.

"בבקשה..." לחשתי בלי למשוך לה בשרוול, "רוצָה..."

"מספיק! אנחנו באמצע ללמוד על ציפורים, למה אתה לא יכול להתנהג יפה כמו כולם?" העובד התקרב אלינו, מנער את הידיים. "שלום המורה", פנה אליה. "הו! שלום יגאל היקר! היא חייכה מאוד, "אז כאן אתה עובד?" "כן המורה. בואי עבודה. בואי, תני לי את הילד, אני אקח אותו לפילים". אליי הוא סימן עם הגבות, ולמורה אמר: "על אחריותי. מתי אתם גומרים? נחכה בשער היציאה".

היד שלו הייתה חמה. מזיעה. פחדתי להחליק ממנה והחזקתי בכוח.

בשטח הגדול של הפילים היה לכל אחד מקום לעשות מה שהוא רוצה: שניים התרחצו בבַרכה, אחד ישן והאחרים הלכו מכות עם החדקים שלהם. היה להם כיף חיים.

יגאל שם לי יד על הכתף. הוא לא הסביר מה הם אוכלים וכמה שנים הם חיים ומאיפה הם באו. פשוט הסתכלנו והסתנוורנו מהשמש.

אחר כך הוא התחיל לדבר, אבל לא שכח לנשום בין המילים. "שים לב לענק ההוא מאחורה. זה המנהיג, אלכסנדר. והנה הבן הבכור – הוא כבר נולד כאן ומגיע בבית. רואה איך הוא הולך כמו מלך העולם?"

"כשהוא נולד הוא שָקַל תשעים קילו! מה אתה אומר על זה?"

פתאום ראיתי: מאחורי קיר שחצה את שטח הפילים עלה חדק קטן.

"מה זה?" הוצאתי את הכתף מתחת ידו של יגאל.

"זה צומי. ככה אנחנו קוראים לו... הבן הקטן והחמוד של אלכסנדר. הוא לא התנגג יפה לשאר הפילים, אז היינו חייבים לשים אותו בבידוד עד שנצליח לחנך אותו. מבין?"

"אז מה?"

התחמקתי מהיד שלו. בדיוק הגיעה המורה עם שאר הילדים, ואני חשבתי שזהו, יגאל יעזוב ואני לא אספיק לדבר אתו על צומי ועל הכל. אבל הוא רק הרים עיניים, צמצם אותן מול הענָנים והחזיר אליי. כל זוגות הילדים היו נמוכים – טליה והדס, רונן ואביחיל – ורק לי היה בן־זוג גדול. התמתחתי ועמדתי לידו על קצה האצבעות. המורה צעקה "שקט! שקט!" והתחילה להקריא: פילים אסייאתים, תאילנד, 200 קילו וזה וזה. היא כבר נהייתה צרודה, עד שרונן קרא פתאום: "תראו!"

הצעקות כל כך הבהילו את צומי שהוא תקע בחדק והתחיל לרוץ בסיבובים משוגעים בכלוב הקטן שלו.

"הצילו!" צרחה הדס, "הוא מסוכן!"

"אתם ידעתם שפעם פיל אכל ילדה?" הפחיד אלחנן את הבנות.

"אמא!"

אף אחד לא שמע את יגאל. המורָה הרימה ידיים להשקיט אותם, אבל כל אלה שלפני שנייה צרחו – התקרבו בריצה כדי לדחוף את האף שלהם לתוך הכלוב של צומי.

"טמבלים!" צעקתי, "לא שמעתם שהוא צמחוני? חוזץ מזה אי אפשר לצאת משם".

"אתה יודע, ילד, יש לנו כאן בגן חוגים ושיעורים פרטיים. בוא", אמר יגאל כשכולם המשיכו לקנגורו.

גיליתי לו: "אבא ואמא אמרו שירשמו אותי לחוג".

"נו?"

"ג'ודו או יוגה".

"אתה אוהב יוגה?" הוא הסתכל עליי וכמעט צחק.

"שונא".

"אז אתה בא אלינו", אמר פשוט, והחלטתי להסכים ליד שלו על הכתף שלי. "אנחנו צריכים ילד כמוך".

אמא חזרה שוב על הרעיון של היוגה, אבל אני זרקתי את הכוס ואמרתי שהם הבטיחו. בסוף היא הסכימה – אם אני באמת רוצה, ואם אבא יגיד שכן. אבא אמר "מה שאמא אומרת". ביום שני הגעתי לגן ויגאל עמד בשער, כמו אז כשנפגש לי ביד "להתראות" ואני אמרתי לו שרק אולי.

"לא בטוח שאני רוצה", הזכרתי כשלחץ לי את היד, "אני כבר אראה".

"אין בעיה".

מאחורינו, נכנסתי לכלוב הקטן שבתוך שטח הפילים. ליגאל נהיו קמטים חשובים במצח, והוא לחש: לא לעשות תנועות פתאומיות. לא להרים את הקול.

הוא ליטף ראשון את הצד של צומי, ואז הביא גם את היד שלי לגעת בו. הבטן שלו רעדה. נשמתי וליטפתי כמה דקות, ובסוף צומי הָטה אליי את הראש והניף את החדק. קפצתי אחורה, אבל יגאל אמר שזו פרישת שלום.

"אז איפה הפילים?" שאלה אמא.

כולנו צעדנו בשמש עם גלידות. אבא קנה לכבוד סוף החופש, ואמא אמרה: "ולכבוד שהתנהגת יוצא מן הכלל". שכחנו שהדלת נשברה כשטרקתי אותה ושאמרתי מילים לא יפות אצל סבתא. אף פעם לא היה לנו קיץ כזה קצר.

יגאל חיכה ליד השטח של הפילים. "אני יגאל", אמר. "שמתתי להכיר את הבן שלכם". אמא הודתה לו, כי ההצעה היה בדיוק במקום.

כשנכנסנו, צומי בדק אם אבא ואמא מוצאים חן בעיניו. שכחנו לקנות לו גביע, אז הוא ליקק את מה שנשאר מהגלידה שלי. אמא ואבא עמדו מרחוק והסתכלו על כל תנועה ששעיתי, ויגאל הזמין אותם לגעת בצומי. אפילו אמא העזה. ליטפנו אותו בשלוש דיידים.

"אתה יודע", הוא פנה אליי לפני שהלך לטפל באלכסנדר, "בשבוע הבא אנחנו מכניסים את צומי לניסיון אצל השאר".

לא אכפת לי שפילים מדברים בשפה אחרת; לחשתי לו באוזן "בהצלחה" והוא הבין.

יגאל עבר לצד השני, ואבא ואמא שתקו. אמרתי: "הוא חמוד, נכון?"

"כן", אבא צחק, "כשהוא לא מתפרע הוא ממש מתוק".

"למה", אמרה אמא ועברה לבלגן את השער שלי, "גם כשהוא מתפרע הוא ממש מתוק".

יחון נשים לראשי חודשים
16 "לא צריך להפוך את זה לתופעת טבע" שירת מלאך על הרווקים והרווקות ענבל וייס
12 ריפוי עושים באהבה על אהבה כמרפאת גוף ונפש אלומה לב
24 לתת לכאב פינה משלו שש שנים להתנתקות יונית פרידלר
20 אהבה במציאות שבורה בני עשרים וחמש הורים לשלושה־עשר ילדים מיכל גולד
אהבה כמרפאת גוף ונפש
שירת מלאך עומדת לצד הרווקים והרווקות
בני עשרים וחמש, הורים לשלושה־עשר ילדים
מירב לוי חוזרת לימי ההתנתקות
ומדור חדש לגיל המעבר!
הלל. איתך כבר שלוש שנים
למנויים 054-9393030

אהבת את "הרבי מקרן הרחוב"?
עכשיו גם ילדיך יאהבו!
כָּל אֶחָד הוּא יְהֹלוֹם
הסיפורים המתוקים על
ר' שלמה קרליבך
בעיבוד חדש לילדים,
בתוספת איורים מרהיבים
להשיג באתר www.reshimu.com
ובחנויות הספרים
רשימו www.RESHIMU.COM
מיוחד לילדים!

מטיילים עכשיו

משה דרור, רכז הדרכה במדרשת שומרון, שבי־שומרון

ואדי רשאש ועינות פצאל

מוגשת לכם בזאת הצעה למסלול שנמצא באזור הגיאוגרפי "מדבר שומרון". מדבר? בשומרון? ולמה ללכת בקיץ למדבר? אז כן, יש מדבר בשומרון – ממזרח לקו פרשת המים, כפי שיש מדבר ביהודה הנמצא ממזרח להרי יהודה. הקצה המזרחי של מדבר שומרון הוא בבקעת הירדן המוכרת לנו יותר. אז למה בקיץ? קודם כל, רוב המסלול נעים, הוא נמצא באזור הגבוה של מדבר שומרון. בנוסף יש בו כמה מעיינות, אין בו הרבה אנשים ולרובנו הוא לא רחוק מהבית, כך שיש לנו כל הסיבות להגיע דווקא אליו.

המסלול מתחיל בכביש אלון **בסימון אדום** לכיוון **מזרח**.

דרכי הגעה: למגיעים ממרכז הארץ: נוסעים **בכביש 5** עד **כיכר הכניסה לאריאל**. ממשיכים ישר על **כביש 505**, עוברים דרך צומת תפוח, עד שמגיעים **לצומת "קמע"** (צומת טי בלעז) (שנקראת גם צומת מגדלים), כאן פונים **ימינה** ואחרי **כ־3 קילומטרים** פונים **שמאלה לדרך עפר** (שמסומנת **באדום**) ומיד מחנים את הרכב. אפשר להשאיר רכב שני בסוף המסלול.

כדי להגיע עם הרכב השני לסוף המסלול – בצומת הקמע (צומת מגדלים) פונים **שמאלה**, בקמע נוסף (צומת גיתית) פונים **ימינה** עד שכחצי קילומטר לפני **מושב פצאל** פונים **ימינה לדרך משובשת** ואתה ממשיכים עד שרואים מימין לבציע קבוצת עצי שיזף מרשימים. שם נמצאים עינות פצאל (שבהם נסיים את המסלול).

נתחיל בהליכה:

בדרכנו עוברים ב־2 מעיינות מרכזיים, עין דומא שלצערנו יבש כעת אחרי 8 שנים של כמות גשמים מתחת לממוצע באזור ההר המרכזי, **ועין רשאש** שבו יש מים גם כעת. נמשיך לרדת בוואדי עד שבחיבור עם ואדי א־זנניר נגיע **לעינות פצאל**. המעיינות נקראות על שם היישוב פצאלים שהקים המלך הורדוס (כן, גם את פצאל הוא הקים...) לכבודו של אחיו שהתאבד כמה שנים לפני כן במהלך מאבקו של בית הורדוס בפרתים. בעבר הוזרמו מי המעיינות לברכת ענק בגודל 40X40 מטר ובעומק 7.5 מטרים, אך היום רוב המים נשאבים, ע"י 'מקורות' וע"י תושבי הכפר העדבי אל־פסאיל, אך גם המים שנשארים מספיקים לחוויית קיץ קרירה ונעימה.

בונוס: בדרך למסלול או מהמסלול אפשר לשלב גם ביקור במצפה אלון, באנדרטת המערה, באנדרטת הבקעה, במצפה קידה, בגבעות שילה ובתל שילה.

עלייה המונית לקבר הרב קוק זצ"ל

עשרות ראשי ישיבות בציונות הדתית נענו בחיוב לפנייתם של הח"כים בשתי סיעות הציונות הדתית, ואישרו כי ישלחו את תלמידיהם לאזכרת הראי"ה קוק זצ"ל בג' אלול. לפי שעה צפויים לפקוד את האזכרה אלפים רבים.

"בשנה שעברה", כתבו הח"כים, "במלאת יובל שבעים וחמש שנים לפטירתו, הוצאנו קריאה לעלות לציונו הקדוש וב"ה עלו לציונו כחמשת אלפים איש. השנה, בע"ה, צריך להציב לנו למטרה להכפיל ולשלש את המספר הזה".

העלייה בין השעות 8:00 ל – 14:00.

הסעות מבניייני האומה וחזיון נבעת התחמושת. סבסוד אוטובוסים לקבוצות מרחבי הארץ.

לפרטים לקבוצות: נדב – 054-4265905 באותו היום יתקיימו סיורים בהר הזיתים לציוני צדיקים נוספים, ובעקבי שרייר מרכז קוק. לפרטים: www.g'elul. siyurim.org. או 072-2555616

האירוע מאובטח על ידי כוחות הביטחון.

אירועים

הצגה - "המלבוש"

ביום שלישי כ"ג באב (23.8) בשעה 21:00 תעלה בתיאטרון עוזתא בתל־אביב ההצגה "המלבוש" של תיאטרון תאיר. ההצגה מבוססת על שלושה סיפורים של זוהה פרס נובל לספרות ש"י עגנון, ועוסקת בכיסופים ובהתמצה סדרתית של הדמדמיות. האירוניה העגנונית בשילוב העיבוד המוזיקה המזוקקה הקסומה יוצרים ערב בלתי נשכח, מצחיק, עצוב, ובעל אמירה משמעותית על מצבו של האדם בכלל. להזמנות: 03-6205185

"מה את אומרת" - הצגה לנשים

הצגה חדשה לנשים (בלבד) בציבור הדתי, מבוסס על סיפור אמתי של הטרדה מינית על רקע תקשורת בין גם לבתה. מסע אוטפיטי של התבגרות מתוך גילוי הסוד, חובה לראות! כ"ט באב (28.8) בשעה 20:30, בית גשר, ירושלים. לפרטים: Rachel.keshet@gmail.com ,052-3992220.

מקבלים שבת עם משיב הרוח

במסגרת אירועי "משיב הרוח - כתב עת לשירה יהודית ישראלית", מוזרמים מארחים מוזיקים לשירה, נגנונים ופחיתה הלב. ביום שישי כ"ו באב (26.8) בשעה 15:30, המשורר אליעז כהן מארח את המוזיקאי מאשה שלו. קפה בן עמי, עמק רפאים 38, ירושלים. הכניסה חופשית. 054-7678092

סעודת המקדש ה"12

הנהגה לכינון המקדש, בשם כל תנועות הר הבית והמקדש, מזמינה בזאת את הציבור הרחב בכלל ואת שוחרי המקדש בפרט ל"סעודת המקדש ה"12". הסעודה תתקיים ביום ראשון י"ט באלול (18.9), בבית הכנסת הגדול, רחוב המלך דוד, ירושלים. פרטים וכרטיסים אפשר לקבל בטלפון 052-5743827 ובאתר www.mikdash.org - חוויה שאי אפשר להפסיד.

יהודי מגרש יהודי

"נקודה טובה" לצעירים ולצעירות (גילאי 35-22) בפתח־תקווה מזמינים אתכם לערב מרגש ומיוחד לציון 9 שנים לחורבן גוש קטיף וצפון השומרון. בתחילת הערב יוקרן הסרט "יהודי מגרש יהודי" המספר את סיפור גירושו משפחת של רופא הגוש ד"ר סודי נמיר מנווה־דקלים, ולאחר מכן שיחה מרתקת עם ד"ר נמיר. יום ראשון הקרוב, כ"א באב (21.8), בשעה 21:15 במרכז קהילתי "מבראשית", רחוב רחבנים זאבי 2, שכונת הדר המשובבת בפתח־תקווה. 20 ש"ח השתתפות, כולל כיבוד ושתייה. פרטים מלאים באתר "רשימת־פגוצה" ובקבוצה "נקודה טובה - פעילות תורנית לצעירים וצעירות בפתח־תקוה" בפייסבוק.

אירועים בגתביות

טוביה מ"מרוץ מאיר לילדים"

מגיע לגתביות - ההצגה "טוביה ומקסימס עושים ניסיומס" תועלה ביום ראשון כ"ח באב (28.8) בשעה 17:00 במתנ"ס גתביות. כרטיסים מוזלים אפשר להשיג עד כ"ג באב בעלות 20 שקלים. לפרטים: 054-9492110

ערב נשים בגתביות - ביום שני כ"ט באב (29.8), תועלה ההצגה "דברים שרואים משם" עם איריס שריקי. 20:30 בקרבת רמת־גן (הנ"ב) בגתביות. עלות: 25 שקלים. לפרטים: 052-3114117

בעצב תצאי עם בנים

תיאטרון שחרית מגיע ליד־בנימין! חוויות מעולם הדיימיים האשדיוכי מנקודת מבט נשית. אמוצית ואופטימית. הצגות אחרונות לפני יציאת הצגת המשבר. ביום רביעי כ"ד באב (24.8), בשעה 21:00 באודיטוריום החדש בי־בנימין. הזמנת כרטיסים: 052-8813414

שיעורים

שיעור במרכז שטיינזלץ

בסדרת שיעורי יע"ל קג"מ יתקיים שיעור פתיחה בסוגיא: "מומר אוכל נבלות להכעיס". השיעור יועבר ע"י הרב יהושע שרייר במרכז שטיינזלץ, רח' הרב עיראקי 6 נחלאות, ביום א' כ"א באב (21.8) בשעה 20:00. לפרטים 02-6460927

שונות

מסע אופניים בי"ח אל"ן

בית החולים אל"ין בירושלים הוא בית חולים לילדים, המטפל בילדים רבים שבתי חולים אחרים הרימו לגביהם ידיים. המסירות הבלתי נגמרת של צוות בית החולים והציוד הייחודי שנמצא בו, מאפשרים טיפול בילדים ושקום שלהם, ברמות שבעולם לתאר. מסע האופניים למען בית החולים אל"ין מתקיים זו השנה ה־12, ונמשך 5 ימים מפרכים. מאות הרוכבים המשתתפים בו מגייסים למען בית החולים תרומות שמאפשרות את קיום הטיפולים שהוא מציע לילדים המטופלים. השנה יצא המסע מעמק בית־שאן צפונה לכיוון הכנרת, במעלה הארבל, ומשם לתבור. מהתבור ימשיכו הרוכבים לנחשולים, מנחשולים ללטרון, ומשם לירושלים. אגא הצטרפו אלינו למען מטרה חשובה זו. לתרומות אגא שלחו צ'ק לפקודת בית חולים אל"ין ת"ד 4376, ירושלים, 91046. לפרטים: התקשרו לד"ר יואב מזא"ה - 054-2282298

סדנה בכתיבה יוצרת

נפתחת סדנה המיועדת לכותבים בתחילת דרכם בהנחיית מיכאלה למדן. 12 מפגשים שבועיים בני שעתיים כל אחד. פתיחה בתאריך מיכאלה (22.8). נא להירשם מראש. לפרטים: dmlamdan@gmail.com ,054-7208422 .com

שידוכים שלושים פלוס

מרימים את הכפפה ופותחים גמ"ח שידוכים לגלאי 30 פלוס (נשים מגיל 28). אפשר ziviug30@gmail.com, או להתקשר ביום ד' בין 19:00 ל־22:00 072-2323136 (איתן). בנוסף לגמ"ח **שידוכים מתנדבים** (בכל הגילאים) שיצטרפו לפריקים כרגע חסרים אנשים בעיקר בשלב התרמת המוצרים בכניסה ובציאה מדמי לוי בתלפיות. מחכים לשמוע מכם. להצטרפות ופרטים נוספים: יונתן 054-5463539

"בכתוים על לבך" - שידוכים

מחפש בחורה תורנית? מחפשת בחור מחפש שידוכים? מחפשת בחור מחפשת שידוכים? מחפשת בחורה מחפשת

הבשיל הפרי

דוד אשל

הדור הזה בלי מחשכיו
יגשים הוא כל חלום,
הדור שלא יאמר "עכשיו"
יביא את השלום.

בהביטי אל ההרים
אראה שם את עזרי
נערות ונערים
יפה הבשיל הפרי.

אראה תינוק שמתרוצץ
אדע שיש תקווה... אחי,
עדיין לא כלה הקץ
ולא לשווא היה הבכי.

נחמו...

תומר שטיין

ידו על החרב, עינו דומעת
שוב הגיעה השעה הנוראה
מכל.
סוף הקרב, תחושה פוגעת,
לא רואה מעבר לשכול.

יד על כתפו, מנחמת, מרגיעה
מבקשת להעביר את הכאב.
ידו את החרב לנדן מחזירה,
ומתחילה לתפור את הלב...

מחאה שקטה

מחכה לכם בעשר / דויד

אני בעל תשובה. זכיתי וגם אשתי התחזקה מאוד אחרי נישואינו ואנחנו הולכים ביחד בדרך. מה שאין כן משפחותינו. אנחנו חיים בשלום עם כולם, וחוץ מבעיות טכניות־הלכתיות בזמן שמתארחים, לכאורה הכל על מי מנוחות של הכלה וקבלה הדדית. ביום שישי האחרון הגענו לירושלים לשבות, לקראת לידת ילדנו השני בעז"ה. חזרתי מבית הכנסת, מרומם מתפילת ליל שבת, מהציפייה ללידה שבאה לידי ביטוי בתחושת הודיה עמוקה על כל הדרך שעברנו, וצלילה, המתרחשת בחסד רק אחת להרבה זמן, אל עומק כל מילה שבתפילה ואל השקט שמאחורי הכל. נכנסתי לבית והטלוויזיה בסלון הבהבה. טוב, לפחות בלי קול. גם זה שיפוי. אחרי הקידוש התחלנו לאכול, נזכרתי בדרשה הנפלאה של הרב שהזכיר את משלו של האור החיים הקדוש על חייו של אדם בעל אמונה אמתית, שיכול לעמוד בקשיי העולם הזה בשמחה פנימית מתוך הכרה באוצר האמתי הממתין לו כאשר הוא הולך בדרך התורה. רציתי לשתף את משפחתה של אשתי, אך השיחה כבר הייתה שקועה עמוק בחול, ולא ידעתי איך להיכנס, ולא רציתי להישמע כמטיף. הזכרתי לעצמי את התובנה הנפלאה שחשתי השבוע, שכאשר מפנים את האנרגיה להשפיע בחוץ, בהרבה מקרים זה בא על חשבון התקדמות נוספת בפנים, ואם במקום להעיר לאחרים נשקיע בלהמשיך ולהעיר את עצמנו, באופן טבעי אנשים מסביב יתעוררו בעזרת ה'. אז על אף שאין אחד מסביב לשולחן שדברי האור החיים לא כוונו אליו (כולל אותי), שתקתי.

מיד אחרי המוציא, הגיעה אחותה של אשתי. היא נסעה מבית חמותה החולה שנמצאת לצערנו ממש בשלבים הסופיים של חייה. צבט לי בלב כשהיא נכנסה והדליקה אורות וכו', אבל מה לעשות? אח"כ עניתי לעצמי את התשובה היחידה שאני מכיר: להתבודד. יצאתי וישבתי בחורשה הקטנה שליד השכונה. מלמטה שמעתי את רעש כביש מס' 1. מאות מכוניות בליל שבת קודש, מאות אנשים שעדיין לא יודעים במה הם עדיין לא זכו.

אבא, מה יהיה? תזכה אותי שגם ימשיך להיות לי אכפת ושגם אדע מה לעשות עם האכפתיות הזאת. לפני שחזרתי הביתה שמעתי בתוכי את מאמר חז"ל "כל דור שביתה המקדש לא נבנה בימיו כאילו חרב בימיו". חשתי צורך לעשות משהו משמעותי ובושה על הגלידה שאני עומד לאכול, לכבוד שבת קודש כמובן.

למחרת אחרי ההבדלה, יצאנו לכותל. אמרנו שנהיה שם חצי שעה, אבל לשמחתי אשתי ביקשה הארכה ועוד הארכה. אחרי שעה וחצי שכל אחד היה עם תפילותיו, נפגשנו ברחבה. אשתי אמרה שהיא צריכה להגיד לי משהו: חמותה של אחותה נפטרה היום, בשבת קודש בצהריים.

בערב, בהתבודדות, שאלתי את עצמי שוב מה לעשות. ישבתי בשקט, הרגשתי את עצמי זמני, את המוות ודאי, ונזכרתי והרגשתי בכאב של מי שחי את חייו ללא חיבור לה'. ואז עלה לי רעיון: הרי אני לא היחידי. יש עוד המון בעלי תשובה ובעלות תשובה שחשים את הכאב הזה על יקיריהם, שרוצים לקרבם ולא יודעים ממש איך, שנתקלים בחומות של התנגדות, ציניות ואדישות. ויודעים שהכל בידי שמים ושה' בסוף יקרב את כולם, אך קשה כל כך לראות חיים שהולכים וגמרים בלי לגעת בתשובה. ואולי יש שם עוד שהתייאשו מכוחם לשנות אחרים, ויודעים שצריך רק לשנות את עצמנו, ויחד עם זאת ה' נתן לנו את כוח התפילה וכולנו ערבים זה לזה ואין כוחנו אלא בפינו, אז למה שלא נקבע כולנו לצאת, לפחות פעם בשבוע, נגיד בליל שבת קודש, אחרי שאכלנו ושבענו לעצמנו מעונג השבת, וניזכר באחינו שכל כך רחוקים עדיין מהעונג הזה, ונשב כל אחד במקומו, ונתפלל מעומק הלב, תוך ידיעה שממש עכשיו יש עוד אנשים שעושים ממש כמונו, וכך נהיה ממש מאוחדים בתפילה אחת על עם ישראל... תוך כדי שאני חושב על זה עולה בתוכי הקול הציני, קטן האמונה ואומר: באמת רומנטי מאוד, נראה לך שזה יזיז למישהו? ואני קצת נאבק ומצליח לזהות בתוכי קול שעונה לו: אתה יודע מה, בדור שלנו רק לאמונה התמימה הזאת יש סיכוי, עובדה, תראה את כל המחאות. למה שלא תנסה למרות הכל? בוא תכתוב ל'עולם קטן', אולי יפרסמו, אולי מישהו יקרא, אולי זה כן יפגוש נשמות שנמצאות ממש באותו מצב כמוך, אולי מישהו יצטרף, נתחיל את המחאה האמתית...

אז אני יושב מעכשיו בלי נדר בכל ליל שבת, בשעה עשר בלילה, ומנסה כמה דקות להתפלל מעומק הלב על אחינו. מישהו מצטרף? אם כן אשמח שגם תשלחו לי מילה, שלא ארגיש שאני לגמרי לבד.

דויד: einmooda@yahoo.com

להיות חאפר זה הורג

בצלאל

כולנו שמענו על המקרה המזוויע של בחורה בת 26 מאילת שמתה מ'נוטלה' מכיוון שהייתה אלרגית לאגוזים, זאת לאחר שווידאה פעמיים עם המלצרית (הלא חכמה במיוחד) שבקינוח שהזמינה אין אגוזים. המלצרית כלל לא טרחה לשאול את צוות עובדי המטבח אם המנה מכילה אגוזים, כי "תזרום אחי, לא מתים מזה", או: "לא צריך להקפיד על כל דבר במאה אחוז", ועוד מיני משפטים שמאפיינים חפיפניקיות וחאפריות.

גם סבתי ע"ה, לאחר שיצאה מאושוויץ עם אחותה החולה, ניגשה לבית חולים על מנת לטפל באחותה, הרופאים החדירו בטעות בועת אוויר קטנה למנת האינפוזיה שלה. כן רבותיי, לאחר ששרדה את זוועות השואה, רשלנות רפואית אחת הרגה אותה. וסיפור נוסף על מישהו שלא דאג לשים מתחת לגלגלי העגלה הנגררת של הרכב שלו אבנים שיבלמו את הידרדרותה במקרה של בעיה בבלם היד, ומה קרה? ניחשתם נכון: ילד קטן מהשכונה עבר ליד העגלה, נגע בה ודחף אותה טיפה בדיוק ביום שבו בעליה שכח גם את בלם היד. תוך שניות הפך אותו ילד לצמח לכל החיים.

ואנא, חברים יקרים, אל תשטו בעצמכם לומר: "אני אחפף בלימודים או בעבודה, ואני סומך על עצמי שכשזה יגיע למישהו שיש בו סכנת חיים אשתנה לסופרמן ברגע אחד ואהיה יקה קפדן". רבותיי, בפעם הבאה שאתם עובדים במלצרות / עושים פעולה שדורשת אחריות / עושים את הפעולה הבנאלית ביותר של נהיגה, תדעו: חיפפתם? הרגתם!

ובנהיגה אל תכתוב SMS ואל תנהל שחנ"שים, וכל אחד יכול להוסיף לעצמו עוד שורה...

אני מתחנן ומבקש – בואו נהיה קצת יותר יסודיים, יש כל כך הרבה טוב בחיים האלה, למה לוותר עליהם בשביל שאננות? בואו לא נהיה חאפרים.

בלי לחץ...

לח"פ

רצינו לשתף אתכם בסיפור שלנו. אנחנו יודעים שבעיות רבות אינן דומות לבעיה שהייתה לנו, אך אם הסיפור שלנו יעזור ולו במעט, זה חלקנו...

התחתַנו, וחודשים מעטים מאוד אחרי החתונה הייתה לנו הפלה (דבר שקורה רבות, ויש מקום לדבר גם על זה...). מיד לאחר ההפלה נכנסנו ללחץ היסטרי. כל כך רצינו להיות שוב בהיריון, כל הזמן חשבנו רק על זה, לא הרפינו. כעבור זמן רב שבו לצערנו לא זכינו בהיריון התחלנו בבדיקות שגרתיות לפני התחלת טיפולי פוריות. עברנו בדיקות רבות, וכל הבדיקות הראו שהכל תקין ושאין שום בעיה רפואית המונעת כניסה להיריון. באותם ימים אשתי חלתה והרופא הורה לנו לא לנסות להיכנס להריון עד כחודש לאחר ההחלמה. באותו חודש השתמשנו באמצעים למניעת היריון, בתיאום הלכתי כמובן. אך דווקא בחודש הזה, שבו **הרפינו** בזכות הידיעה שאין לנו סיכוי להיכנס להיריון זכינו בהיריון! כיום אנו הורים מאושרים לילדה בריאה ומקסימה, ברוך ה'.

למדנו שהלחץ משפיע מאוד על הגוף, שלא הכל תלוי בנו, ושכדי לזכות בשפע צריך להרפות ולתת לו מקום להיכנס. אז שנזכה להרבה נחת.

על דתיים נורמליים, צעירים ותורה

תגובה למאמרו של הרב חיים נבון / עדי איצקוביץ

צודק הרב חיים נבון, כי אנחנו צריכים לגדל אנשים נורמליים, לחנך את ילדינו להיות גם "בורגנים", ולא כמילת גנאי הנלחשת בפה קפוץ.

אכן, שאיפתנו הרוחנית אינה לגדל צמר אלפקות בחוות גידול ביצים אורגניות, ונכונים הדברים שאין לחנך למזרות ולחריגות, המייצרת אידיאל של עבודת ה' מתוך התחברות והתלהבות, שהם תוצרי לוואי של יוצא הדופן והשונה. דבקות בה' היא חלק חשוב בעבודה, אך כשהיא מושגת רק על ידי "התחברות", סכנה יש בצֵדה – כאשר תיפסק ההתחברות, ינותק הקשר, ובדורנו זה שקל בו עד מאוד להתחבר – לאינטרנט, לפייסבוק – ולהבדיל, לתפילת קרליבך, לגרטל, לחקלאות אורגנית, קל גם להתנתק.

אכן, זהו התפקיד של חינוך למצוות, לעשייה יומיומית של אותם פרטים קטנים שנראים חוזרים על עצמם, לא תמיד מלהיבים, ולא מספיק "מקפיצים". השאלה כיצד להפוך את השגרה למלאת תוכן, כיצד ליצוק נעימות ואהבה לשגרת היומיום השוחקת ולתת משמעות למעשים החוזרים על עצמם היא סוגיה חינוכית שלמה, אך לא בסוגיה זו באנו לדון כאן.

לדעת הרב נבון, הדתיים הנורמליים, הפשוטים, החברים בקהילה ואינם שואפים להרפתקאות רוחניות מטורפות, הם היסוד והתשתית שעליו בנויה החברה הדתית. לטעמי, חסר כאן פרט.

ישנם דתיים רבים, טובים וראויים, המקיימים מצוות ומחנכים את ילדיהם בחינוך דתי, אך בהגדרה כללית אפשר לראותם כשומרי מצוות בלבד, ויש מי שירחיק לכת ויאמר "חילונים עם כיפה". נכון, הם לא מחללים שבת, הם בונים סוכה, ומקיימים ליל סדר כהלכתו. חלקם הגדול לובש ציצית, לאישה כיסוי ראש ושאר סממני המגזר, אך העיקר בחיים הוא התרבות והתוכן החוץ־מגזרי. החל בתקשורת על שלל ערוציה ופָנֶיה – אינטרנט, טלוויזיה, עיתונות; דרך התרבות על כל פניה (תיאטרון, קולנוע, מוזיקה), תרבות הפנאי רבת־הזרועות (אירועי ספורט, תרבות הקניונים, נסיעות לחו"ל, מותגים), וכדומה. בתוכנו דתיים רבים מהדגם שהזכרתי, שאכן הם אנשים טובים ומצוינים, "בתוך מסגרת של קהילה נורמלית ויציבה", אך חייהם אינם חיי תורה, אלא חיים של דת. הם דתיים, אולי גם "בורגנים", אולי יציבים, אולי בקהילה דתית.

אך האם הם המודל לחיקוי ולחינוך?

קיום המצוות באופן זה, הוא שהביא, אולי, חלק מבני הנוער והדור הצעיר, ללכת לחפש תשובות ולהרוות את צימאונו בשדות החשק וההתלהבות. לבו של הנוער לא נפעם ממנגינות הוריהם בקבלת שבת, שמחת החג לא חדרה ללבם מבניית הסוכה לשם אכילה בה בלבד, לכל היותר. אין לבם נשבה בקסמו של ליל הסדר כאשר הוא מסתיים לאחר דפדוף וקריאת כל ההגדה כמי שכפאו שד, וסיומו של ה"טקס" וה"טקסט" בזריזות ככל האפשר. גם קריאת הקינות המקוצרת, כדי שלא להטריח את הציבור נראתה להם כחיפוף וכזלזול באבל הגדול על בית המקדש הפוצע את לבם.

וזהו מקור מוזרותם ונהייתם אחר גבעות הפטריות והעזים, הצמר והנחנחים – המאיסה בחיים של קיום מצוות תְּפֵלות כמצוות אנשים מלומדה ממש, והחשק להיות דבקים בה' ובתורה ולא למצות את דתיותם בקיום מצוות ובחיי קהילה.

לדעתי, הדרך שעלינו להראות להם בכל יופייה ותפארתה היא דרך התורה המרווה כל צמא וממלאת כל חיסרון. ההופכת טקסים משמימים לבעלי עניין, ומעשים עבשים לבעלי תוכן רוחני עמוק. רק כך נוכל למלא את שאיפת הדור לרוח ולאידיאלים על ידי מקור מים חיים – ולא נייבש את נשמת הדור ב"להיות דתיים", אידיאל שכבר איננו משביע את התיאבון הרוחני העצום של ילדינו.

ולאנשים ה"רגילים" נאמר – מדרגתכם נפלאה בעינינו, וחיים דתיים אכן ייכונו בדרך זו, אך אנו איננו מבקשים חיים דתיים, אלא חיים של תורה, וההבדל ברור לכל משכיל ומתבונן.

רכזת יקרה

כמה הערכתי אותן, כמה אהבתי אותן, כמה שמחתי שזכיתי ברכזת כמוך.

כמה התאכזבתי ממך, כמה נפגעתי ממך, כמה קשה היה לי לגלות ולהתמודד עם מי שאת באמת. כמה שלא ציפיתי לזה ולא האמנתי שזה קורה לי.

בלי רגש, בלי מצמוץ לרגע, גם כשידעת שעברת את הגבול, לא עצרת, לא חשבת, אפילו לא ניסית להבין אותי.

עצוב לחשוב שדווקא את – זו שנפנפה תמיד באחריות, במקצועיות, בניסיון של שנים עם המון בנות שירות, דווקא את מתגלה כבן אדם ללא כל רגש, בלי מעצורים.

הדברים שאמרת היו בלי כל מחשבה במין כדור שלג שלא הפסקת אותו, כל משפט היה קשה יותר מהקודם. שוב, בלי ביסוס, בלי בושה, כשאת יודעת שזה לא ככה. פשוט הרסת אותי, רמסת אותי.

פעם אחרי פעם לא עזבת, לא שחררת, שיחה ועוד שיחה, כשאת יודעת שזה פוגע בי מאוד בכל פעם מחדש.

מה עוזר יישוב דתי קהילתי, להיות אנשים דתיים, שומרי מצוות ויראי אלוקים אם ככה אנחנו מתנהגים? מה זה שווה? עברתי ואני עדיין עוברת תקופה קשה בגלגלך ובגלל אלו שעזרו לך בצורה עיוורת, אני פגועה כמו שבחיים לא הייתי. עשית הכל כדי להרוס אותי גם מולי וגם מאחוריי.

להלבנת הפנים שלך, למעשים שלך, לרכילות שהעברת עליי ולתוצאות הקשות שספגתי מכל זה אין שום מחילה. ממש שפיכות דמים.

עבר כבר יותר מחודש אבל שתדעי שאני לא שוכחת ולא כי אני לא רוצה.

ב"ה חוץ מהתקרית אִתך הייתה לי שנה מדהימה עם אנשים מקסימים וילדים מתוקים שאהבו והעריכו אותי ואני אותם. תודה למי שכן היה אתי ברגעים הקשים ולא רק בטובים, שדאג לי והתעניין בי גם אחרי שעזבתי. שה' יברך אותם וייתן להם מכל טוב.

חולצה בפנים

חי"א

אמר לי איזה אחד,
כשהיינו פעם לבד,
שביום מיוחד
צריך להתלבש מכובד:
ביום טוב, בשבת,
ובכל חג כמעט,
חוץ מאולי ט"ו בשבט
(זה באמת מוגזם קצת).
השרוולים לבנים,
כמו הקירות של השכנים,
והחולצה, אתם מבינים,
תחובה היא בפנים,
מתחת לחגורה,
במכנסיים שמורה,
קצת חם – לא נורא –
העיקר המטרה.
אך בשבת עם החברים,
אצל כל האחרים,
השוליים מתבדרים
במשבים הקרירים.
'זה ממש מָאוֹרָך.
אתה מרגיש משוחרר'.
כך יוסי אמר,
וגם כל השאר.
אז התחלתי לרוץ
עם חולצה בחוץ,
בהתחלה קצת לחוץ,
ובלב מין עקצוץ.
אך התרגלתי במהרה,
ושַׂמחתי הייתה אדירה,
להיות אחד מן השורה,
כמו שאר החֲברה.
וכך כל שבת,
ואפילו פעם אחת,
בחתונה של הבת
של הדודה מקריית־גת.
וכשאני מסתובב
עם אבי האוהב,
אני פתאום שם לב
שהקהל הסובב
לוחשים זה לזה,
במין מבט מתנשא,
'כמה זרוק ילד זה,
ועוד ביום שכזה!'
והדודות התלחששו,
וההורים התביישו,
והאחים נואשו,
ומעיי געשו.
איך אפשר להסביר,
לבאר, להבהיר,
שאצל הדור הצעיר
זה רגיל וסדיר?
מצד אחד,
אני יודע לבד
שזה יותר מכובד
כשמוסתרים שולי הבד.
אך מצד שני,
אין רצוני
שבין חבריי לביני
יהיה שוני חיצוני.

אז מה אעשה?
איך אמצא פתרון?
האם להקשיב לחֲברה,
או לְמה שלִבִּי אומר לי לנכון?...

תוכנית אלול | החל מ־ז' באלול
פתחי לך פתח לשנה טובה...

תוכניות לימוד נוספות:
מסלול תורה לשמה | השילוב הכי טוב בין התורה והחיים שלך.... ניתן להתאים מערכת לימודים אישית ולשלב שירות לאומי, עבודה או לימודים.
יום לימוד שבועי לנשים וצעירות - מדי יום ב'
יום בשבוע שעושה לך את השבוע! לימוד עם מגוון רחב של מרצים מרתקים באווירה מיוחדת.
נמשכת ההרשמה לתוכנית ההוראה בשיתוף מכללת תלפיות | גם לימודי קודש במדרשה וגם תואר.

למידע נוסף והרשמה התקשרי או בקרי באתר שלנו
www.midreshetaviv.co.il 03-6092229
מדרשת תלפיות
מדרשת אביב בית מדרש תורני לנשים בתל אביב לעד חיים
בשיתוף תלפיות המכללה האקדמית לחינוך